

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Psikoloji Anabilim Dalı

**14-15 YAŞ ARASI ERGENLERDE İNTERNET
BAĞIMLILIĞININ, DİKKAT EKSİKLİĞİ VE
HİPERAKTİVİTE BOZUKLUĞU BELİRTİLERİ VE
DEPRESYON İLE İLİŞKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Hande PEKEL

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Gülşen FİLAZOĞLU ÇOKLUK

İstanbul – 2023

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı : Hande PEKEL

Tezin Dili : Türkçe

Tezin Adı : 14-15 Yaş Arası Ergenlerde İnternet Bağımlılığının, Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Belirtileri ve Depresyon ile İlişkisi

Enstitü : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Psikoloji

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Tezin Tarihi : 24.11.2022

Sayfa Sayısı : ix+70

Tez : Dr. Öğr. Üyesi Gülşen FİLAZOĞLU ÇOKLUK

Danışmanları

Dizin Terimleri : Ergen Bireyler, İnternet Bağımlılığı, Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu, Depresyon

Türkçe Özet : Bu araştırmada, 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin internet bağımlılığı, DEHB belirtileri ve depresyon düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir.

Dağıtım Listesi : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

İmzası

Hande PEKEL

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Psikoloji Anabilim Dalı

**14-15 YAŞ ARASI ERGENLERDE İNTERNET
BAĞIMLILIĞININ, DİKKAT EKSİKLİĞİ VE
HİPERAKTİVİTE BOZUKLUĞU BELİRTİLERİ VE
DEPRESYON İLE İLİŞKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Hande PEKEL

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Gülşen FİLAZOĞLU ÇOKLUK

İstanbul – 2023

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Hande PEKEL

.../.../2023

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Hande PEKEL'in 14-15 Yaş Arasındaki Ergenlerde İnternet Bağımlılığının, Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Belirtileri ve Depresyon ile İlişkisi adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji anabilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	<i>İmza</i> <i>Prof. Dr. Adı SOYADI</i>
Üye	<i>İmza</i> <i>Dr. Öğr. Üyesi Adı SOYADI</i> (Danışman)
Üye	<i>İmza</i> <i>Prof. Dr. Adı SOYADI</i>
Üye	<i>İmza</i> <i>Doç. Dr. Adı SOYADI</i>
Üye	<i>İmza</i> <i>Dr. Adı SOYADI</i> (Var ise İkinci Danışman)

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 20..

İmzası
Prof. Dr. Ad SOYADI
Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu araştırma, 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin internet bağımlılığının dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu belirtileri ile depresyon düzeyi arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek hedefiyle yapılmıştır. Bu doğrultuda, araştırmaya tarama modelinde yön verilmiştir. Araştırmanın örneklem grubunu 14-15 yaş grubundaki 500 ergen birey ve onların 500 ebeveyni içinden tesadüfi olarak seçilen ve araştırmaya katılmak için gönüllü olan 1000 kişi oluşturmaktadır. Araştırmanın verilerinin toplanmasında, Kişisel Bilgi Formu, Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği, Conners Anababa Dereceleme Ölçeği ve DSM-5 Düzey-2 Depresyon Ölçeği – 12-17 Yaş Arası Çocuk Ölçeği kullanılmıştır. Toplanan veriler, SPSS-25 istatistik programında analiz edilmiş olup; bu analizlerde bağımsız gruplar t testi, anova analizi, Pearson korelasyon analizi ve çoklu regresyon analizi kullanılmıştır.

Araştırma sonunda; 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin internet bağımlılığı, DEHB belirtileri ve depresyon düzeyi arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, internet bağımlılığı ve DEHB belirtilerinin depresyon düzeyini yordadığı belirlenmiştir. Demografik değişkenlere göre yapılan karşılaştırmalarda internet bağımlılığı ve depresyon düzeyinde anlamlı farklar bulunamamıştır. DEHB belirtilerinde; psikosomatik sorunlar boyutunun cinsiyete, kaygı boyutunun cinsiyet ve anne eğitim durumuna göre, hiperaktivite boyutunun ise anne ve baba eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ergen bireyler, internet bağımlılığı, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, depresyon

SUMMARY

This research was carried out with the aim of determining the relationship between the symptoms of attention deficit and hyperactivity disorder and depression level of internet addiction of adolescents in the 14-15 age group. In this direction, the research was directed in the scanning model (Cross-sectional survey research design was employed). The sample group of the study consists of 500 adolescent individuals in the 14-15 age group and 1000 people who were randomly selected from among their 500 parents and volunteered to participate in the study. Personal Information Form, Young Internet Addiction Scale, Conners Parent Rating Scale, and DSM-5 Level-2 Depression Scale - Children aged 12-17 were used to collect the data of the study. The collected data were analyzed in the SPSS-25 statistical program; independent groups t test, anova analysis, pearson correlation analysis and multiple regression analysis were used in these analyzes.

At the end of the research; it was concluded that there is a positive and significant relationship between internet addiction, ADHD symptoms and depression level of adolescents in the 14-15 age group. In addition, it was determined that internet addiction and ADHD symptoms predicted the level of depression. In comparisons made according to demographic variables, no significant differences were found in the levels of internet addiction and depression. In ADHD symptoms; It was concluded that the psychosomatic problems dimension differed significantly according to gender, the anxiety dimension according to gender and mother's education level, and the hyperactivity dimension according to the education level of the mother and father.

Keywords: Adolescent, internet addiction, attention deficit and hyperactivity disorder, depression

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
GRAFİKLER LİSTESİ.....	viii
ÖNSÖZ.....	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM GENEL BİLGİLER

1.1. Ergenlik dönemi	5
1.1.1. Ergen bireylerde internet bağımlılığı	6
1.1.2. Ergen bireylerde DEHB belirtileri	7
1.1.3. Ergen bireylerde depresyon.....	8
1.2. İnternet Bağımlılığı.....	9
1.2.1. Tanımı	9
1.2.2. Belirtileri	11
1.2.3. Nedenleri	12
1.2.3.1. Kumar.....	12
1.2.3.2. Sohbet.....	13
1.2.3.3. Oyun.....	13
1.2.3.4. Pornografi	14
1.3. DEHB Belirtileri.....	14
1.3.1. Tanımı	14
1.3.2. DEHB belirtileri.....	15
1.3.2.1. Dikkat eksikliği belirtileri.....	15
1.3.2.2. Hiperaktivite belirtileri	16
1.4. Depresyon	17
1.4.1. Tanımı	17
1.4.2. Tarihi.....	18
1.4.2. Belirtileri	18

İKİNCİ BÖLÜM YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli.....	20
2.2. Evren ve Örneklem	20
2.3. Veri Toplama Araçları	26

2.3.1. Kişisel bilgi formu	26
2.3.2. Young internet bağımlılığı ölçeği	26
2.3.3. Conners anababa dereceleme ölçeği	26
2.3.4. DSM-5 düzey-2 depresyon ölçeği – 12-17 yaş arası çocuk ölçeği.....	27
2.4. Verilerin Analizi	27

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR

3.1. Tanımlayıcı Bulgular	30
3.2. İnternet Bağımlılığına Yönelik Bulgular	31
3.3. DEHB Belirtilerine Yönelik Bulgular	34
3.4. Depresyon Düzeyine Yönelik Bulgular	43
3.5. İnternet Bağımlılığı, DEHB Belirtileri ve Depresyon Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	46

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM TARTIŞMA

4.1. İnternet Bağımlılığına Yönelik Sonuçların Tartışılması.....	50
4.2. DEHB Belirtilerine Yönelik Sonuçların Tartışılması.....	51
4.3. Depresyon Düzeyine Yönelik Sonuçların Tartışılması	52
4.4. İnternet Bağımlılığının DEHB Belirtileri ile İlişkisine Yönelik Sonuçların Tartışılması.....	54
4.5. İnternet Bağımlılığı ve Depresyon Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçların Tartışılması	55
4.6. DEHB Belirtileri ve Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçların Tartışılması	57
SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	59
KAYNAKÇA.....	63
EKLER.....	70
Ek-1: Veli Onam Formu	70
Ek-2: Kişisel Bilgi Formu.....	71
Ek-3: Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği	72
Ek-4: Conners Anababa Dereceleme Ölçeği	73
Ek-5: DSM-5 Düzey-2 Depresyon Ölçeği – 12-17 Yaş Arası Çocuk Ölçeği	75
ÖZGEÇMİŞ	76

KISALTMALAR

<i>f</i>	:	Frekans
<i>F</i>	:	Anova Değeri
<i>n</i>	:	Katılımcı Sayısı
<i>p</i>	:	Anlamlılık Değeri
<i>r</i>	:	Korelasyon Değeri
<i>t</i>	:	Bağımsız Gruplar t Testi Değeri
<i>sd</i>	:	Serbestlik Değeri
<i>ss</i>	:	Standart Sapma

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin cinsiyet bilgileri (n=500)	21
Tablo 2. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin ekonomik düzey bilgileri (n=500) ..	22
Tablo 3. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin yaşadıkları yer bilgileri (n=500).....	23
Tablo 4. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin anne eğitim bilgileri (n=500).....	24
Tablo 5. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin baba eğitim bilgileri (n=500).....	25
Tablo 6. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin internet bağımlılığı, DEHB belirtileri ve depresyon düzeylerine ait çarpıklık ve basıklık değerleri	28
Tablo 7. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin internet bağımlılığı, DEHB belirtileri ve depresyon düzeylerine ilişkin tanımlayıcı bulgular.....	30
Tablo 8. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde internet bağımlılığının cinsiyete göre karşılaştırılması	31
Tablo 9. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde internet bağımlılığının ekonomik düzeye göre karşılaştırılması	32
Tablo 10. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde internet bağımlılığının yaşanılan yere göre karşılaştırılması.....	33
Tablo 11. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde internet bağımlılığının anne eğitim düzeyine göre karşılaştırılması	33
Tablo 12. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde internet bağımlılığının baba eğitim düzeyine göre karşılaştırılması	34
Tablo 13. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde DEHB belirtilerinin cinsiyete göre karşılaştırılması	35
Tablo 14. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde DEHB belirtilerinin ekonomik düzeye göre karşılaştırılması	36
Tablo 15. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde DEHB belirtilerinin yaşanılan yere göre karşılaştırılması.....	37
Tablo 16. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde DEHB belirtilerinin anne eğitim düzeyine göre karşılaştırılması	40
Tablo 17. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde DEHB belirtilerinin baba eğitim düzeyine göre karşılaştırılması	42
Tablo 18. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde depresyon düzeyinin cinsiyete göre karşılaştırılması	44
Tablo 19. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde depresyon düzeyinin ekonomik düzeye göre karşılaştırılması	44
Tablo 20. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde depresyon düzeyinin yaşanılan yere göre karşılaştırılması.....	45
Tablo 21. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde depresyon düzeyinin anne eğitim düzeyine göre karşılaştırılması	45
Tablo 22. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde depresyon düzeyinin baba eğitim düzeyine göre karşılaştırılması	46

Tablo 23. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde internet bağımlılığı, DEHB ve depresyon düzeyi arasındaki ilişki.....	47
Tablo 24. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde internet bağımlılığı ve DEHB belirtilerinin depresyon düzeyi üzerindeki etkisi.....	48

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin cinsiyet dağılımı	21
Grafik 2. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin ekonomik düzey dağılımı	22
Grafik 3. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin yaşadıkları yer dağılımı.....	23
Grafik 4. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin anne eğitim düzeyi dağılımı.....	24
Grafik 5. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin baba eğitim düzeyi dağılımı.....	25

ÖNSÖZ

Zorlu yüksek lisans sürecinde, yardımlarını benden esirgemeyen arkadaşlarım Gürcan Kurt'a, Murat Kaya'ya, Murat Yalçıntaş'a, bu süreçteki özverisinden dolayı eşim Murat Pekel'e, kızım Hanzade Öykü Pekel'e ve oğlum Mustafa Mete Pekel'e candan teşekkür ederim.

Tez yazım süresince benden desteğini esirgemeyen hocam Dr. Öğr. Üyesi Hakan KARAŞ'a, olumlu dönütleri ile bana yol gösteren değerli hocam Dr. Aman Sado Elemo'ya ve çok kıymetli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Gülşen FİLAZOĞLU ÇOKLUK'a gönülden teşekkür ederim.

Hande PEKEL

GİRİŞ

Bu bölümde, 14-15 yaş arasında yer alan ergenlerde internet bağımlılığının DEHB (dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu) belirtileri ve depresyon ile ilişkisine yönelik yapılan araştırmanın giriş bilgisi paylaşılmıştır. Bu kapsamda, araştırmanın problemleri sunulup öneminden söz edilmiştir. Ayrıca, araştırma amaçları ifade edilip hipotezleri listelenmiştir. Ek olarak, araştırmanın sınırlılıkları ile sayıltıları paylaşılmış olup ve temel kavramları tanımlanmıştır.

Problem

Bu araştırmanın temel problemi, internet bağımlılığının 14-15 yaş arası ergenlerde DEHB belirtileri ve depresyon ile ilişkisidir. Araştırmanın alt problemleri ise internet bağımlılığı, DEHB belirtileri ve depresyon düzeyinin cinsiyet, ekonomik düzey, yaşanılan yer, anne ve baba eğitim durumu gibi değişkenlere dayalı karşılaştırılmasından meydana gelmektedir. Bu kapsamda, araştırmanın yanıt aradığı problemler şunlardır:

1. 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin internet bağımlılığı;
 - a. Cinsiyet,
 - b. Ekonomik düzey,
 - c. Yaşanılan yer,
 - d. Anne eğitim durumu,
 - e. Baba eğitim durumukapsamında anlamlı fark göstermekte midir?
2. 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin DEHB belirtileri;
 - a. Cinsiyet,
 - b. Ekonomik düzey,
 - c. Yaşanılan yer,
 - d. Anne eğitim durumu,
 - e. Baba eğitim durumu

kapsamında anlamlı bir fark göstermekte midir?

3. 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin depresyon düzeyleri;

- a. Cinsiyet,
- b. Ekonomik düzey,
- c. Yaşanılan yer,
- d. Anne eğitim durumu,
- e. Baba eğitim durumu

kapsamında anlamlı fark göstermekte midir?

4. 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin internet bağımlılığı, DEHB belirtileri ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı ilişki var mıdır?

5. 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin internet bağımlılığı ve DEHB belirtilerinin depresyon düzeyleri üzerinde anlamlı etkisi var mıdır?

Önem

Bu araştırmanın konusu, 14-15 yaş arası ergenlerde, internet bağımlılığının DEHB belirtileri ve depresyon ile ilişkisini incelemektir. İlgili literatür incelendiğinde, doğrudan bu konuda yapılan bir araştırmanın mevcut olmadığı tespit edilmiştir. Yapılan araştırmaların içerikleri incelendiğinde, genel olarak bu değişkenlerden bir veya iki değişkenin bir arada ele alındığı belirlenmiştir. Bu bağlamda yapılacak bu araştırma, literatürde yer alan bir boşluğu dolduracak olması bakımından önem arz etmektedir. Ayrıca, araştırmanın ileride benzer konularda yapılacak çalışmalara örnek teşkil edeceği düşünülmektedir. Ek olarak, araştırmanın ulaşacağı sonuçların 14-15 yaş arası ergenleri tanımaya yönelik detaylı ipuçları barındıracağı düşünülmektedir.

Amaç

Bu araştırmanın ana amacı, internet bağımlılığının 14-15 yaş arası ergenlerde DEHB belirtileri ve depresyon ile ilişkisini ortaya koyabilmektir. Araştırmanın alt amaçlarında ise internet bağımlılığı, DEHB belirtileri ve depresyon düzeyinin cinsiyet, ekonomik düzey, yaşanılan yer, anne ve baba eğitim durumu gibi değişkenlere dayalı karşılaştırılmasından yer almaktadır. Dolayısıyla, araştırmanın sınıadığı hipotezler şu şekilde listelenebilir:

H₁: 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin internet bağımlılığı demografik değişkenlere göre (cinsiyet, ekonomik düzey, yaşanılan yer, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu) anlamlı fark göstermektedir.

H₂: 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin DEHB belirtileri demografik değişkenlere göre (cinsiyet, ekonomik düzey, yaşanılan yer, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu) anlamlı fark göstermektedir.

H₃: 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin depresyon düzeyleri demografik değişkenlere göre (cinsiyet, ekonomik düzey, yaşanılan yer, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu) anlamlı fark göstermektedir.

H₄: 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin internet bağımlılığı ve DEHB belirtileri arasında anlamlı ilişki vardır.

H₅: 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin internet bağımlılığı ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı ilişki vardır.

H₆: 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin DEHB belirtileri ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı ilişki vardır

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin ve bu ergen bireylerin ebeveynlerinin katılımıyla,
2. 500 kişilik örneklem grubuyla,
3. Kişisel Bilgi Formu, Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği, Conners Anababa Dereceleme Ölçeği ve DSM-5 Düzey-2 Depresyon Ölçeği – 12-17 Yaş Arası Çocuk Ölçeği ile toplanan verilerle sınırlıdır.

Sayıtlar

Bu çalışmada;

1. Ergen bireylerin ve bu ergen bireylerin ebeveynlerinin, ölçeklerde yer alan maddelere samimi ve güvenilir cevaplar verdiği,
2. Örneklem grubundaki kişilerin evreni yeterince temsil edebildiği,
3. Araştırma bağlamında elde edilen sonuçlarının genellenebilir nitelikte olduğu varsayılmıştır.

Tanımlar

İnternet Bağımlılığı: İnternet bağımlılığı, pek çok araştırmacı ve psikiyatriste göre ruhsal bir hastalık şeklinde nitelendirilmiştir. İnternet bağımlılığı, interneti kullanma isteğinin önüne geçilememesi, internete bağlı olunmayan vakitlerin anlamını kaybetmesi, yoksunluk halinde sinirli olunması, saldırganlık, bireyin iş, sosyal ve aile yaşamının giderek tahrip olması şeklinde tanımlanabilir. Yapılan incelemelerde, internet bağımlılığı problemi yaşayan hastalara uygulanan klinik tedavilerin ardından pozitif sonuçlara ulaşılmıştır (Aksoy ve Ünübol, 2021).

DEHB Belirtileri: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB), okul çağı çocuklarında sıklıkla rastlanan problem alanlarından biridir. Çocukluk döneminde DEHB'nun %3-10 arasında görüldüğü bildirilmektedir (Özgül, 2019). Zamanında tanı koyulmadığı ve uygun tedavi ve eğitim hizmetleri düzenlenmediği takdirde, okulda, evde ve diğer sosyal ortamlarda pek çok işlev bozukluklarına yol açarak bireyin yaşamını güçleştiren önemli bir soruna dönüştüğü gözlenmektedir. Bu nedenle, erken tanı ve erken müdahale hizmetleri, DEHB'nun olumsuz etkilerinin azaltılmasında çok önem taşımaktadır. Müdahalenin etkili olabilmesi için, ilgili sorunların etkili şekilde değerlendirilebilmesi gereklidir (Özgül, 2019).

Depresyon: Depresyon, bireylerin günlük faaliyetleri, konuşması, düşünce yapısında yavaşlama ile birlikte bunalmışlık, çok üzgün olma, kendini değersiz, küçük, kötümser, isteksiz görme benzeri duyguların beraber yaşandığı ruhsal bir rahatsızlıktır. (Tuğrul, 2015).

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİLER

Bu bölümde, 14-15 yaş arasında yer alan ergenlerde internet bağımlılığının DEHB belirtileri ve depresyon ile ilişkisine yönelik yapılan araştırmanın literatür bilgisi paylaşılmıştır. Bu kapsamda, internet bağımlılığı, DEHB belirtileri ve depresyon kavramları literatürde yer alan yerli ve yabancı kaynaklara dayalı olarak detaylı biçimde anlatılmıştır.

1.1. Ergenlik Dönemi

İnsan, yaşamı boyunca sürekli değişim ve gelişim süreci içinde yaşamını sürdüren bir varlıktır. Bu süreç içinde en önemli gelişim ve değişim ergenlikte yaşanır. Ergenliğin fiziksel, bilişsel ve duygusal değişimlerin yaşamdaki diğer gelişim evrelerine kıyasla daha hızlı ilerleme gösterdiği bir dönem olması nedeniyle, bu dönem gençler için istikrarsız bir dönem olabilir. Bu dönemin yaş sınırlarının belirlenmesi oldukça güçtür (Till vd., 2013).

UNESCO, ergenlik dönemini 15-25 yaş dilimleri arasında gösterirken, Dünya Sağlık Örgütü'ne göre; 10-19 yaş arası adölesan (ergenlik), 15-24 yaş arası gençlik dönemi ve 10-24 yaş arası ise genç insan olarak ifade edilmektedir. TÜBA (Türkiye Bilimler Akademisi) da yapılan bir araştırmaya göre, Türkiye'de ergenlik yaşı kızlarda 12,7 ile 21,6; erkeklerde 13,7 ile 23,1'dir. Ergenlik dönemine girişi; yaşanan coğrafi bölgenin iklimi, genetik yapısı, sosyoekonomik koşulları ve bireysel farklılıklar gibi özellikler etkiler. Ergenlik döneminde birey soyut düşünme yeteneğini kazanır ve bunun sonucunda mantıklı çıkarımlarda bulunmaya başlar. Soyut düşünme yetisini kazanan, kendisini ve içinde yaşadığı 11 toplumu sorgulamaya başlayan genç, yavaş yavaş kendisinin aynası konumuna gelir ve kendini değerlendirmeye başlar. Bu durum doğrudan kimlik duygusu ile ilişkilidir. Ergenlik dönemi özellikle fiziksel, cinsel ve psikososyal değişikliklerle karakterizedir ve bu dönemde ergenin tüm bu değişikliklere uyum sağlaması, kimliğini bulması, cinsiyetine ve toplumsal normlara uygun davranışlar geliştirmesi beklenmektedir (Karaca ve Özeltin, 2010).

Bu çağın temel özellikleri; duygusal coşku ve taşkınlık, çabuk kurulan ve bozulan ilişkiler, kolay etkilenme, kişiliğin sınırlarını aşma, toplum içinde sivrilme,

ilgi çekme şeklinde özetlenebilir. Bu dönemin hedefi daha fazla özerklik ve bağımsızlık kazanmanın yanı sıra daha olgun bir kendiliğe ve amaca erişmektir. Ergenliğin bir diğer belirgin yönü ise bireysel ahlaki bakış açılarının gelişimi, soyut düşünme anlayışının geliştirilmesi ve yakınlığın rahatça paylaşılabilirdiği sağlıklı ilişkiler oluşturma yetisidir (Till vd., 2013).

Ergenlik yılları ergenler için sarsıntılı bir dönemdir. Bunun nedeni ergenlerin deneyimledikleri hızlı fiziksel değişimlere uyum sağlamak için çabalamalarının yanı sıra sosyal ve duygusal olarak kendi kimlik algılarını tanımlama çabası içine girmeleridir. Erikson'a göre ergenlik döneminin en önemli gelişimsel ödevi bir kimlik duygusu geliştirmektir. Bu dönemde ergen, kişisel kimlik duygusunu oluşturmak ister ve ben kimim, nereden geldim, nereye gidiyorum gibi sorulara cevap arar. Bu sorulara doyurucu cevapların verilememesi kimlik bocalamasına neden olur. Ayrıca bu dönemde bireyler kendilerinin yetişkin olarak adlandırılmalarını sağlayacak sorumluluklarla tanışır ve bunları edinmeye başlarlar. Bu dönemde ergenlerde, kendi kendilerini inceleyerek ya da yaşatlarına düşüncelerini sorarak kendi potansiyellerini keşfetmeye yönelik bir eğilim vardır. Erikson mesleki ve cinsel olmak üzere iki kimliğin olduğunu savunur (McMahon vd., 2014).

1.1.1. Ergen Bireylerde İnternet Bağımlılığı

Kişilerin ruhsal özellikleri ve psikososyal deneyimleri ile internet bağımlılığı arasında bir ilişki bulunmaktadır. İnsanların psikolojik özelliklerini ve psikososyal yaşantılarını etkilemektedir. İnterneti belli bir amacı olmadan kullanan bireylerde, psikiyatrik ve psikolojik problemler meydana gelebilir. Ergenler, internette saygınlık ihtiyaçlarını giderecek yollar (pozitif onaylanma gereksinimi gibi) aramaktadırlar. Ergenlerin, internet ortamında özgüvenlerini olumsuz yönde etkileyen yorumlar alması psikolojik sorunlar yaratabilmektedir (Dinç, 2010).

Yapılan bir araştırmada, çevrimiçi ortamlarda olumlu yorum alan 10-19 yaşındaki ergenlerin özgüvenin arttığı, olumsuz yorum alan ergenlerin özgüvenlerinin azaldığı tespit edilmiştir. Ergenlerin internette gereksinimlerini karşılayamaması ve yaşadığı olumsuz deneyimler (siber zorbalık gibi) çeşitli psikolojik sorunlar yaratacaktır. Normal düzeyde internet kullanan ve uygunsuz internet kullanan ergenler kıyaslandığında; problemleri internet kullananların enerji kaybı, düşük bağımlılık

sistemi, psikolojik, fiziksel ve toplumsal sorunların ortaya çıkardığı psikosomatik belirtiler yaşadıkları bulunmuştur (Yücel ve Gürsoy, 2013).

Yoğun ve kontrolsüz internet kullanımı ergenin sosyalleşmesini engelleyerek, sürekli ekran başında olması onu yalnızlaştırabilir. Ayrıca sosyal yalnızlaşmayla birlikte iletişim kurma, iletişimi devam ettirme, girişkenlik gibi özelliklerin gelişimini de engelleyebilir. Hepsinin sonucu olarak gerçek yaşamdaki sosyal arkadaşlar yerine internet ve sanal arkadaşlıklara yönelebilir (Bayraktar, 2013).

Yapılan çalışmalar incelendiğinde kişilerin sanal internet dünyasında edindikleri arkadaşlıklar, gerçek sosyal ilişkilere göre çok yetersiz kalmaktadır. Ergenlik döneminde daha çok yalnız, kendini ifade etmekte problemi yaşayan, sosyal ilişkilerde güçlük yaşayan kişiler internetteki sosyal uygulamaları kullanarak bu gereksinimlerini sanal ortam aracılığıyla karşılamaktadır ve bu nedenle kazanılması gereken sosyalleşme, kendini ifade becerileri engellenmektedir (Dinç, 2010)

1.1.2. Ergen Bireylerde DEHB Belirtileri

DEHB’de klinik semptomlar dikkat, konsantrasyon, hareketlilik ve dürtü kontrolü alanlarındaki sorunlarla karakterizedir. DEHB tanısı olan ergenlerde okul, ev veya arkadaşlarla ilişkili sorunlar sıklıkla yaşanır. Örneğin okul performansları beklenenin altındadır ve dikkatle ilişkili yaşadıkları sorunlar öğrenmelerini güçleştirmektedir. Nitekim ödevlerini yapmakta ve bitirmekte zorlanırlar. Ayrıca sırasını beklemekte zorlanan bu ergenler araya girdikleri, arkadaşlarının oyunlarını böldükleri, düşünmeden davrandıkları ve kurallara uymakta güçlük yaşadıkları için arkadaşlarıyla sıklıkla sorun yaşarlar. Verilen görevlerin yarısını unutabilirler, dikkatleri dış uyaranlarla kolaylıkla dağılabilir ve başladıkları işi bitirmekte zorlanırlar. Uzun süre dinleyemeyebilir, dikkatini ayrıntılara veremeyip dikkatsizce hatalar yapabilirler. Ayrıca eşyalarını, yaptıkları ödevleri unutabilir, kaybedebilir ve bu yüzden aileler tarafından “çok unutkan” olarak nitelendirilebilirler. Buna ek olarak sıklıkla ufak tefek kazalar atlattıkları için “sakar” olarak adlandırılabilirler (Abalı, 2021).

DEHB tanılı ergenlerin okulla ilişkili görevlerde hatalar yaptıkları, ev ödevlerinin bütün bir gece bitmediği ve yetiştiremedikleri için okula ödevlerini yapmadan gittikleri ya da ödevlerini sakladıkları belirtilmektedir. Benzer biçimde

oyunlarda dikkati sürdürememe sonucunda arkadaşları tarafından oyunlara alınmazlar ve dışlanabilirler. Ayrıca verilen görevleri tamamlayamadıkları ve yönergeleri uygulayamadıklarından dolayı spor etkinliklerinde de başarısız olabilirler. Nitekim antrenörleri kendilerini dinlemediklerinden, kurallar anlatılırken başka yerleri seyretdiklerinden, gösterilenleri yapmadıklarından şikâyet eder ve disiplinsiz tutumları nedeniyle onları takıma almaz (Yurdakul, 2018).

Takım oyunlarında veya yarışmalarda en son seçilen veya hiç seçilmeyen kişi olabilirler. Bunlara ek olarak bu ergenlerde dikkatin çok iyi olup aşırı hareketli ve dürtüsel bir yapı da görülebilir. Uzunca bir süre aynı yerde oturamazlar, çabuk sıkılırlar. Sürekli oturdukları yerde elleri ve ayaklarının hareket halinde olduğu, sürekli bir devinim içerisinde oldukları, hareketsiz bir biçimde duramadıkları, yer değiştirerek koştukları ya da bir yerlere tırmandıkları, motor takılmış gibi hareket ettikleri belirtilmektedir. Ayrıca dürtüsellik semptomları çok konuşma, sözün arasına girme, soru tamamlanmadan cevabını yapıştırma şeklinde kendini gösterebilir (Abalı, 2021).

1.1.3. Ergen Bireylerde Depresyon

Depresyon ruhsal çöküntü olarak ifade edilebilir. Depresyonu ortaya çıkaran en önemli etmenlerden biri olan umutsuzluk, geleceğe dair beklentinin olmaması şeklinde açıklamak mümkündür. Ergenliğe geçişte, depresyon görülmesi artmaktadır. Ergenlik döneminin en büyük ruh sağlığı depresyondur. Görülme sıklığı %5 ile %20 arasında değiştiği görülmüştür. Lise öğrencilerinde sık görülen depresif semptomlar mükemmel olma inancı, gergin ve agresif olma, yalnız olduklarını düşünmek olarak ifade edilmektedir (Yelkenci, 2013).

Ergenlik döneminde görülen depresyon yetişkinlerde görülen şekilde olur, yeti yitimi ve intihar davranışı için risk oluşturur. Ergenlikte ki hafif depresif bozukluk intihara kadar gidebilir. Ergenlerde intihar girişimi ve düşüncesi yaygındır. Türkiye’de ergenlik depresyonu yaygın olarak görülmektedir. Kızlarda erkeklerden daha fazla depresyon eğilimi olduğu görülürken ailelerden fazla destek beklemekle ilişkili olabileceği bildirilmektedir (Eskin vd., 2008).

Ergen gencin problemleri olduğunu gösteren birkaç neden şöyle sıralanabilir, davranış değişikliği, ders notlarında düşüş, sersem bakış, sıkın tavırlar, yemek yeme alışkanlıklarında fark edilebilir değişiklikler, uyku düzeninin değişmesi örnek

verilebilir. Ergenlikte görülen depresyon yetişkinlikte görülen depresyona benzerdir. İlgi kaybı, zevk almama, arkadaş ortamlarından geri çekilme, evden ve okuldan kaçma, arkadaş ilişkilerinde bozulma, ders başarısında düşme vb. görülebilir. 13 yaşından sonraki olumsuz yaşantılar depresif belirtilerde artışa yol açabilir. Yaşam olaylarından en önemli depresyon etmenleri ebeveyn kaybıdır (Şireli, 2012).

1.2. İnternet Bağımlılığı

1.2.1. Tanımı

İnternet bağımlılığı, madde bağımlılığından farklı bir tür şeklinde davranışsal bağımlılıklar bağlamında değerlendirilmektedir. Bireylerin rutin yaşamında gerekli olan veya gerekli olmayan, bilinçli veya bilinçli olmayan yaptığı birtakım davranışlar olmaktadır (Köroğlu vd., 2006). Bu davranışların bir kısmı zamanla bireylerin yaşamında zamana bağlı olarak alışkanlık şekline bürünmektedir. Alışkanlık, günlük ya da belirli bir zaman kapsamında sürekli olarak gösterilen davranışlardır (Aarts ve Dijksterhuis, 2000). Ayrıca, geçmiş dönemdeki davranışlarla sonraki davranışlar arasında ilişki bulunmaktadır. Bazı bireyler alışkanlık ve bağımlılık kavramlarını birbirini yerine kullansalar da, alışkanlık daha fazla rutin işler kapsamında ele alınan bir sözcüktür (Mackert, 2003).

Alışkanlık, davranışların sıradan biçimle yapılmasıyla öne çıkarken bağımlılıkla dikkat çeken ise davranışların yapılma miktarıdır. Ayrıca alışkanlık terimi, yemeklerden önce ve sonra ellerin yıkanması, spor yapılması vb. olumlu davranışlarına ek olarak; gece geç saatlerde uyumak, sağlıksız gıdalar tüketmek gibi olumsuz davranış ve etkinlikleri de içerebilmektedir (Murali ve George, 2007). Ayrıca, insanlar yeme, uyuma, spor yapma benzeri birtakım faaliyetleri düzenli olarak yapabilmeue ihtiyaç duymaktadırlar. Benzeri durumlarda da sağlıklı alışkanlıkların kazanılması bireylerin hayatı adına önemlidir (Can, 2007).

Ottomanelli (1995) bağımlılığı, öğrenilen alışkanlıkların bir toplamı şeklinde veya bağımlılığı, öğrenilmiş davranışların giderek çoğalmasına bağlı olarak değerlendirmektedir. Günlük yaşam içinde ev, iş ve okulda kullanılan internet, bu rutin işlerden sayılıp alışkanlık şeklinde düşünülebilmektedir. Buna ek olarak, Mackert (2003), bir gün içinde girilen belli sitelerle, maillerin kontrol edilmesinin de alışkanlık şeklinde ele alınabileceğini ifade etmiştir. Fakat sıradan şekilde gösterilen internet

kullanımı, aşırı kullanıma bağılı olarak bağımlılığa evrilebilmektedir. Bağımlılık kavramının, alışkanlık sürecini ihtiva ettiği ya da negatif alışkanlık ve davranışların gizil bir bağımlılık riski oluşturabileceğini söylemek mümkündür. Ayrıca, bağımlılığın, alışkanlık düzeyinin daha ileri safhasında yer aldığı söylenebilir. Çünkü bağımlılığın tam olarak oluşması, bağımlılık davranışının rutin olarak yapılmasıyla yakından ilişkili olmakla birlikte bu davranışın aşırı yapılmasına da bağılı olmaktadır (Can, 2007).

Mackert (2003) internet bağımlısı bireylerle interneti kullanmayı alışkanlık şekline dönüştürmüş kişilerin kullanma hedeflerini mukayese ederek arada yer alan farkları tespit etmeye çalışmıştır. Buna göre, internet bağımlısı kişiler bu platformu oyun, sohbet benzeri hedefler ile kullanır iken, bunu alışkanlık şeklinde değerlendiren kişiler ise internette gezinmek, alışveriş yapmak, iş ve eğitim temelli vakit harcamak gibi davranışlar göstermektedir. Ek olarak internet bağımlısı kişiler interneti haftalık olarak daha uzun sürelerde kullanmaktadır. Bu noktadan hareketle, internet bağımlılığının her yaş ve gruptan bireylerin ortak problemi olduğu söylenebilir (Gonzalez, 2002).

İnternet bağımlılığı temel olarak, internetin başında çok uzun zaman geçirilmeyi yansıtan bir söz grubudur (Simkova ve Cincera, 2004; Leung, 2004; Yellowlees ve Marks, 2007). Daha farklı bir söylemle; internet kullanımının bağımlılık biçiminde değerlendirilmesinde en önemli kriter, bireylerin internet kullanımına harcadıkları zamandır. Bu konuda yürütülen araştırmalara göre, internet bağımlısı kişiler, internet bağımlısı olmayan kişilere nazaran zamanlarının büyük bölümünü internete ayırmaktadırlar (Chen vd., 2001). İnternet bağımlılığı, birtakım araştırmacılar tarafından psikiyatrik bir rahatsızlık şeklinde değerlendirilerek incelenmiş olup, internet bağımlısı kişilere klinik tedaviler uygulanmış olup olumlu sonuçlara ulaşılmıştır (Odabaşıoğlu vd., 2007).

İnternet bağımlısı olan bireyler, internet platformunda zaman geçirebilmek adına sosyal hayattan ve sorumluluklardan kaçmaktadır. Bu durum, literatürde bağımlılık ve anti-sosyalite kavramlarıyla bağ kurulmasını mümkün kılmaktadır. Fiziksel madde bağımlılığına sahip bireylerde gözlenen sosyal olmayan davranışlar (Çöpür vd., 1995), kendisini internet bağımlılığında da gösterebilmektedir. Fakat buna ilaveten internet bağımlılığı diğer fiziksel maddelere olan bağımlılıktan bazı özellikleriyle

ayrışmaktadır. Madde bağımlısı bireyler, doğrudan maddeye bağımlıyken, internet bağımlılığında ise, bireylerin bağımlı olduğu etmen, internetin sunduğu imkanlar olduğu ifade edilebilir (Bayraktar, 2013).

1.2.2. Belirtileri

Bir davranışın bağımlılık olarak değerlendirilebilmesi için bazı kriterleri taşıması gerekmektedir. Bu kriterler arasında; bağımlı olunan durumdan vazgeçilememesi veya kontrol altına alınamaması, bağımlı durumdan her defasında alınan hazzın yeterli olmaması nedeniyle kullanım dozunun veya süresinin daha yüksek hale getirilmesi, zamanının önemli bir bölümünün bağımlı olunan şeye ilişkin harcanması gibi durumlar yer almaktadır (Günüç, 2009). Ayrıca, Griffiths (1999)'e göre bağımlılığın aşamaları şu şekildedir:

1. **Dikkat Çekme:** Belli bir davranış, bireyin hayatında önemli bir konuma geldiğinde meydana gelmektedir. Bu durum kişilerin düşünce, duygu ve davranışlarına hakim olmasının ilk adımudur. İnternet kullanıcıları internette değilken bile müsait oldukları ilk anda internet kullanımını düşünmeleri, buna örnek olarak verilebilir.
2. **Ruh Hali Değişimi:** Bu durum, belirli bir etkinlikle uğraşma neticesinde kişilerin ifade ettiği öznel tecrübeleri ile ilişkili olup, bir baş etme stratejisi şeklinde değerlendirilebilir. İnternete bağlanıldığı an bireyde oluşan canlanma, bu basamağın örneği olarak verilebilir.
3. **Tolerans:** Daha öncekilere benzer etkinin oluşabilmesi adına, belli davranışların sayısının yükseltilmesidir. İnternete harcanan zamanın her geçen gün artış göstermesi, bunun örneği olarak düşünülebilir.
4. **Yoksunluk:** Belli davranışlar devam etmediğinde veya ani biçimde ilgili davranışa son verildiğinde meydana gelen nahoş duygular veya bedensel etkilerdir. Bireyin internete giremediği durumda vücudunda meydana gelen titreme, bunun örneğidir.
5. **Çatışma:** Bağımlı bireylerle onların çevresinde yer alan kişiler arasındaki iş, sosyal hayat, hobi ve ilgilerle ilişkili çatışmaları veya bireyin kendi iç çatışmasını kapsamaktadır.

- 6. Nüks Etme:** Belli bir faaliyetin benzer zaman aralıklarıyla yeniden meydana gelmesidir. Yıllar süren kaçınma veya kontrolden sonra tekrar bağımlılığın en uç seviyesidir.

1.2.3. Nedenleri

Bireylerin internet bağımlısı olmasına etki eden pek çok sebep vardır. Bu sebepler, kişiden kişiye değişmekle beraber bazıları yaygınca görülmektedir. Yapılan araştırmalara göre internet bağımlılığın oluşmasında meydana gelen ana nedenler aşağıda verilmiştir (Günüç, 2009).

1.2.3.1. Kumar

İnternet platformunun mekan ve zamandan bağımsız nitelikte olması, kolay erişilmesi, bireylerin bu platform aracılığı ile kimliklerini gizleyebilmesi vb. unsurlar internet üzerinden oynanan kumarları daha çekici yapmaktadır. İnternet üzerinden oynanılan kumarın internet bağımlılığının oluşmasında önemli bir yer tuttuğu öngörülmektedir (Chang ve Man Law, 2008). İnternet vasıtası ile oynanılan kumar, gerçek hayatta kumara ilgisi olan bireylerin bağımlılıklarını daha da yükseltmektedir. Ek olarak, önceden kumar ile ilgili bir deneyimi bulunmayan bireylerin de internetin verdiği imkan ve kolaylıklarla kumar oynamaya başlaması ve bireyde hem kumar hem de internet bağımlılığının meydana gelmesine sebebiyet verebilmektedir (Günüç, 2009).

1.2.3.2. Sohbet

İnternet üzerinden farklı mekan ve kültürlerden, farklı yaşlardaki bireylerin, önceden tanıdığı veya halihazırda tanışmadığı kişilerle yazı ve sembolleri kullanıp sohbet edebilmesi internet kullanımının en cazip yönlerinden biridir. İnternet bağımlılığında sohbet uygulamaları, her ne kadar tüm yaş grupları için risk oluştursa da, daha çok genç bireylerin ortak sorunu şeklinde değerlendirilmektedir (Simkova ve Cincera, 2004). Yapılan araştırmalarda, internet bağımlılığı bulunan kişiler bağımlı olmayan kişilere oranla, internette harcadıkları zamanın büyük bölümünü sohbet kapsamında değerlendirdikleri belirlenmiştir (Jang vd., 2008).

İnternet kullanıcıları arasında “chat” şeklinde de belirtilen kavramın Türkçe karşılığı sohbettir. Bireyler, internet aracılığı ile başka bir bireyle birebir özel sohbetler

yapabilmektedir. Ayrıca, farklı konu ve yaş gruplarına ayrılmış sohbet odalarında toplu biçimde de sohbet etmeleri de mümkündür (Huang, 2004). İnternetin sunduğu sohbet imkanları, insanların istedikleri bireylere rahat bir biçimde ulaşabilmeleri, belli konularda sohbetlere katılım sağlayabilmeleri ve farklı yaş gruplarına ayrılmış çeşitli alternatiflere ulaşabilmeleri bakımından ilgi çekicidir. Bireyler, kendi kimliklerini gizleyebildikleri ve diledikleri kimliklerde kendilerini gösterebildikleri için internetteki sohbet ortamı onlara farklı bir heyecan yaşatmaktadır. Bu bağlamda, daha çok iletişim ya da fikir alışverişinde bulunma aracı olan sohbet ortamları çoğu zaman hedefinden farklı şekilde kullanılabilir (Yıldız, 2005).

Bireylerin sanal ortamdaki sohbetleri hayal ve fantezi şekline dönüşebilmekte ve bireyin saatlerini bu ortamlarda geçirmesine neden olabilmektedir (Ladikli ve Ziyalar, 2021). Çoğu zaman birey, gerçek yaşamdaki arkadaşları ile dahi internet üzerinden görüşmek isteyebilmektedir. Bu anlamda bireyin yüz yüze iletişim becerisi de gözle görülür bir biçimde zayıflayabilmektedir. İnternet üzerinden sohbetin kullanılması; bireylerin yeni arkadaşlıklar kurma isteği, bilgi alış-verişinde bulunma, eş arama, günlük yaşamda cinsellik gibi elde edilemeyen isteklerin giderilebilme düşüncesi, iletişim kurma ihtiyacı, çevresindekilerle ilişki kuramayan bireylerin fiziksel kusurlarını gizleyebileceği bir ortam olması, çevreye uyum sağlama gibi nedenlerle açıklanabilir. Her ne kadar internet üzerinden yapılan sohbetin farklı amaçları olsa da, internet kullanıcılarının önemli bir çoğunluğu internet üzerinden sohbeti daha çok karşı cins ile yapmaktadır (Karaca, 2007).

1.2.3.3. Oyun

Bilgisayar oyunları ile mobil oyunlar çoğu zaman negatif sonuçlar çağrıştırmaktadır. Fakat eğitsel oyunlar gibi bireylerin bilgi ve yetenek kazanımına vesile olan oyunlar da mevcuttur (Güngörmüş, 2007). Fakat bu oyunlar daha nadir sayıda kullanılmakta olup bireylere daha sıkıcı gelmektedir. Bilgisayar oyunları, özellikle çoklu oyuncu imkanı sağlayan çevirim-içi oyun türleri internet bağımlılığının önemli sebeplerinden biri şeklinde ifade edilmektedir. İnternet aracılığı ile oynanan oyunlar bilgisayarda internetten indirilerek veya CD ve DVD'den kurulum yapılarak oynanan oyunlardan farklıdır (Öztürk, 2005). Bilgisayar oyunları daha çok bireysel oynanmakta ve haz noktasında yetersiz kalmaktadır. Bu doğrultuda internet, çeşitli mekanlardan ve kültürlerden pek çok yaş grubundan birçok insanı aynı oyun ortamına

almaktadır. Bu durum da internet üzerinden oynanılan oyunlardan daha çok zevk almayı sağlayıp internete daha bağımlı bireylerin yetişmesine zemin hazırlamaktadır (Akgündüz vd., 2006).

Bireylerin bilgisayar oyunlarını büyük oranda zevk almak hedefi ile oynaması onları bağımlılığa itmektedir. Özellikle savaş ve macera oyunu gibi türler, ergen bireyler üzerine sorunlar oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, bilgisayar oyunlarına ayrılan zamanın artış göstermesi, anti-sosyal saldırganlığın da artış göstermesine sebebiyet vermektedir (Merttürk, 2005).

Bilgisayar oyunları bireyleri hayal alemine çekme; gerçek yaşamda yapamadıkları veya imkansız olan hayallerini gerçekleştirebildikleri bir ortam sunmaktadır. Bu durum da duyguların hareketlendirilmesi, merakını canlı tutulması, kazanma isteğinin uyandırılması gibi içerikleri oluşturmaktadır (Saygılı, 2002). Ek olarak bireylerin kendini diğer kişilere kanıtlama şansı yakalayabilecek ve bu tutku onların oyun başında saatlerini harcamasına ortam oluşturacaktır. Oyunların bu derece ilgi görmesinin sebebi yalnızca görsel zenginliğinin bulunması değil, ayrıca oyunların şiddet içerikli olması ve gerçek dünyadan uzak hayal ürünleriyle donatılmış olması bakımından da insanlara oldukça çekici hale gelmektedir. İnternet bağımlılığı bulunan kişiler bağımlı olmayan bireylere nazaran, interneti kullanım amaçlarından biri olarak oyun oynamayı göstermektedir (Huang, 2004).

1.2.3.4. Pornografi

İnternet ortamının insanlara pornografik içerikler gibi gerçek hayatta erişemediği birtakım zevk ve arzuları yaşatma imkanı vermesi, onu daha cazip hale getirmektedir. İnternet aracılığı ile erişim sağlanan resim, video, yazı benzeri pornografik içerikler internet bağımlılığına ek olarak seks bağımlılığı ve seks suçları gibi sorunların da oluşumuna neden olabilmektedir (Henderson, 2001).

1.3. DEHB Belirtileri

1.3.1. Tanımı

DEHB (dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu) çocukluk dönemlerinde sıkça tespit edilen nörobiyolojik bir rahatsızlık türüdür. Bu rahatsızlığın ana sebebinin aktarıcı sinir hücrelerinin iletileri aktarmada yaşanan aksaklıklar şeklinde olduğu

tahmin edilmektedir. Bu durumun özel olarak dopamin isimli sinir hücrelerinden kaynaklı olduğu öngörülmektedir. Dopaminin hücresinin yoksunluğu sebebiyle beynin ön kısmına yönelik görevler zayıflamaktadır (Yurteri vd., 2019).

DEHB tanılı çocukların hem öğrencilik yıllarındaki akademik başarıları hem de sonraki süreçlerdeki başarıları genel olarak düşük olmaktadır (Brown, 1996). DEHB tanılı öğrenciler sınıf içinde dikkati gerektirecek alanlarda hatalar yapmaktadır. Bu öğrenciler herhangi bir konu özelinde uzun sürelerde çalışırken zorluk çekmektedirler. Ayrıca, dış uyarıcıların etkisi altında kalmaktadırlar. Buna ilaveten yüksek düzeyde enerjileri ve hareketlilikleriyle dikkat çekmektedirler. Okul içinde genel olarak bu durum disiplin sorunu şeklinde değerlendirilmektedir. Ayrıca bu öğrenciler sınıf içinde düşüncelerini filtrelemeden cevap verip diğer öğrencilerin davranışlarına müdahale etmektedirler. Buna ek olarak, sırayla yapılması lazım olan işlerde zorluk çekmektedirler (Schlozman ve Schlozman, 2000).

DEHB’li bir çocuk bu davranışsal özelliklerinden kaynaklı akademik zorluklar yaşamaktadır. Okul yaşamındaki problemler daha çok yazılı anlatım, okuma, dinleme, genel bilgileri ve sosyal becerileri içermektedir (Kaner, Büyüköztürk ve İşeri, 2013). Ayrıca DEHB’li öğrenciler zekâ testlerinden arkadaşlarından büyük farklar olmasa da daha az puan almaktadırlar. Bu durumun ana sebebi, hareketlilik düzeyinin yükselmesinden kaynaklı olabilmektedir. Kognitif açıdan, DEHB’li çocuklarda organizasyon yeteneği, kontrollü davranışta bulunma, bilişsel etkinlik benzeri uygulamalı konularda bozukluk olduğuna ilişkin dayanaklar yer almaktadır (Karakaş ve Kiriş, 2004).

1.3.2. DEHB belirtileri

DEHB tanılanmasında, uzmanlar DSM-V tanı ölçütlerini kullanmaktadır. Bu kriterler, dikkat eksikliği ve hiperaktifite için ayrı ayrı sunulmaktadır.

1.3.2.1. Dikkat eksikliği belirtileri

Dikkat eksikliği, bireylerin toplumsal ya da okul/iş yaşamını ve bu yaşamdaki etkinliklere olumsuz etki eden bir rahatsızlıktır. Bir bireye dikkat eksikliği tanısının koyulabilmesi için aşağıda sunulan belirtileri göstermesi gerekmektedir (Özgül, 2019):

- Ayrıntılara özen gösterememe ve bir etkinliği yaparken sık sık basit dikkat hatalarından dolayı yanlış yapma,
- Bir işi yaparken, anlatırken ya da dinlerken ilgili konuya odaklanamama ve başarısız olma,
- Dikkat dağıtacak uyarıcılar olmasa bile, bir konuşma esnasında karşı tarafa kulak vermeme,
- Verilen yönergeleri izleyememe ve bir işi yaparken sorumluluklarını yerine getirememe,
- Bir işi planlama, başlama, sürdürme ve bitirme noktasında (organize etme) başarısız olma,
- Zihinsel çaba gerektiren iş ve işlemleri yapmaktan kaçınma,
- Bir iş ya da etkinliği sürdürürken onunla ilgili nesneleri unutma veya kaybetme,
- Dış uyarıcıların etkisinden kurtulamama,
- Günlük işlerinde unutkanlık yaşama.

1.3.2.2. *Hiperaktivite belirtileri*

Hiperaktivite, bireylerin toplumsal ya da okul/iş yaşamını ve bu yaşamdaki etkinliklere olumsuz etki eden bir rahatsızlıktır. Bir bireye dikkat eksikliği tanısının koyulabilmesi için aşağıda sunulan belirtileri göstermesi gerekmektedir (Özgül, 2019):

- Genel olarak hareketli olma, ellerini ve kollarını koyacak yer bulamama, ayakları hareket ettirme,
- Oturması gereken iş ve etkinliklerde sık sık yerinden kalkma,
- Konuşmaması gereken yerlerde konuşma, sabit kalması gereken yerlerde hareketlenme,
- Sessiz şekilde konuşamama ya da oynayamama,
- Toplum içinde dikkat çekecek hareketle yapma,
- Konuşma sırasında sırasını beklememe, insanların sözünü kesme,
- Soruyu dinlemeden cevap verme.

1.4. Depresyon

1.4.1. Tanımı

Depresyon duyuşsal, davranışsal, zihinsel ve somatik göstergeleri olan; bunun neticesinde de bireylerde kötü bir ruh şekline, davranışlarında yavaşlamaya, zihinsel becerilerde birtakım değişimlere ve bedensel rahatsızlıklara sebebiyet veren; seviyesi bireylerden diğer bireylere göre farklılık ihtiva eden bir duygudurum bozukluğudur (Arpacioğlu, Baltalı ve Ünübol, 2021). İlgili alanyazın incelendiğinde, depresyonun net bir karşılığının görülmediği depresif duygu durumu, kişilerde mutsuzluk, umutsuzluk, çaresizlik ve suçluluk duygusunun baskın olduğu bir ruh hali biçiminde görülmektedir (Aslan vd., 2012).

DSM-5'e göre depresyon minimum 15 gün süresince devam eden, yapılan herhangi bir işten zevk alamama (anhedoni) ve depresif duygu durumuyla birlikte kendini gösteren zihinsel ve somatik yakınmaların meydana geldiği klinik bir tablo şeklindedir (Altunbaş vd., 2012). Sağlıklı insanlarda depresif duygular, hayati olay ve durumlar karşısında meydana gelip bireylerin hayal kırıklığı, üzüntü ve sıkıntılara sebebiyet veren bir durum olarak değerlendirilir (Dikmen, 2021). Fakat bu durumun günlük yaşam içinde bir parça olduğu, uzmanlarca sık sık ifade edilmektedir. Buna rağmen psikolojik rahatsızlık olarak değerlendirilen depresyon, bireylerin karşı karşıya geldiği olay ve durumlarda bozulmalar meydana getirerek yaşama negatif olarak etki eden bir tablo ihtiva etmektedir. Bu durum da ruh sağlığı yerinde olan kişilerin yaşamını değiştirmektedir (Öztürk, 2008).

Depresyonun meydana gelmesi ya da yaşanan depresyon düzeyinin daha da yükselmesinin nedeni iş yaşamında karşılaşılan çatışmalar, finansal problemler, ailevi problemler, bedensel hastalıklar, yalnızlık ve öz benliği incitici durumlarla karşılaşılması ile ilişkilendirilmektedir (Polat ve Coşkun, 2020). Kişinin özsaygısı, ailesinden gördüğü sevgi ve onay ile ilişkilidir. Ailesi tarafından değer görmeyen bir kişi büyüdükçe, özsaygısını dışsal kaynaklara bağlayarak gelişimini başarı ve faaliyetlerine göre belirlediğinden, beklediği desteği göremediği zaman geçmişte yaşadığı çaresizlik duygularını geri getirip depresyona girmeye hazırlamaktadır. Depresyon her yaşta kendini belli eden bir rahatsızlık olsa da ağırlıklı olarak genç yetişkinlik yıllarında kendisini göstermektedir (Demirci, 2019).

Bir bireyin depresyon düzeyi, ailesinden gördüğü sevgi ve onay ile ilişkilidir. Ailesi tarafından değer görmeyen bir kişi büyüdükçe, özsaygısını dışsal kaynaklara bağlayarak gelişimini başarı ve faaliyetlerine göre belirlediğinden, beklediği desteği göremediği zaman geçmişte yaşadığı çaresizlik duygularını geri getirerek depresyona girmeye hazır hale gelmektedir (Atkinson, 1996). Depresyon her yaşta görülebilen bir rahatsızlık olsa da genç yaşlarda ve ergenlik döneminde de sık sık görülmektedir (Angst, 1992). Bu kapsamda, araştırmanın örneklem grubunun 14-15 yaş arası ergen bireyler olmasına karar verilmiştir.

1.4.2. Tarihi

Depresyon kelimesi kökenini “depress” sözcüğünden türemiş olup Latince “depressus” sözcüğüne dayanmaktadır. Bu rahatsızlığın tanımlanması ve sınıflandırması Antik medeniyetlere kadar uzanmaktadır. Depresyonun ruhsal ve bedensel bir rahatsızlık olduğu yaklaşımı, M.Ö. 5. yüzyılda yaşamını sürdürmüş olan Yunan Doktor Hipokrat tarafından ileri sürülmüştür (Tuğrul, 2015).

Hipokrat, insanların hislerinin insan bedeninde bulunan 4 beden sıvısı; kan, sarı safra, kara safra (melankoli) ve lenf sıvısıyla ilgili olduğunu ifade etmiştir. Bahsi geçen sıvılardan lenf sıvısı ve kara safra mâni, melankoli ve paranoya oluşumuna sebebiyet vermektedir. Hipokrat kara safra (melankoli) terimini, kişinin mizaç yapısındaki korku, uyuyamama, yetersizlik düşüncesi, intihar eğilimi ve ilgi kaybı benzeri negatif durumlar şeklinde ifade ederken, bu durumun oluşmasının sebebini ise karaciğer ve safra yollarında meydana gelen rahatsızlıklar ile ilişkili olduğunu düşünmüştür (Köknel, 2000).

1.4.3. Belirtileri

Depresyon geçiren bireyler, sosyal çevrelerinden, ailelerinden ve ilgi alanlarından ilgilerini kaybetmiş olup konsantre olmada zorluk ve motivasyon yetersizliği sebebiyle görev ve sorumluluklarını tamamlayamamaktadır. Bu durumun ana sebebi de depresyondaki bireylerin enerji azlığıdır (Bell, 1985). Depresyon hastalarının %90’ında kaygı belirtileri mevcut olurken, sempatik sistemin aşırı uyarılması bedensel belirtilerle kendini göstermektedir. Çökkün duygudurumu psikotik özellikli depresyonda ve melankolik depresyonda daha ağır şekilde seyir etmektedir. Bazı hastalarda stresle başa çıkmalarının azaldığı tespit edilirken öfke

kontrol problemlerinin yaşandığı ifade edilmektedir (Kaplan vd., 1995). Depresyonun temel temasında endişeli ve üzgün ruh hali, mutluluğa karşı duyarsızlık, negatif olay ve durumlara ilişkin fazla duyarlılık, afekte küntleşme, kaygı göstergeleri ve çevreye dair anormal düzeyde ilgisizlik (apati) biçimindedir (Altunbaş vd., 2012).

Depresyon hastalarının ön lob fonksiyonlarında yavaşlama durumuna rastlanırken, bilişsel işlevlerinde bozulmalar ile beraber dikkat bellek ve konsantrasyon güçlüğü yaşayabilmektedirler (Öztürk, 2002). Suçluluk, değersizlik, kararsızlık hislerinin yanında psikomotor yavaşlama, düşünce akışında zayıflama, %10'luk kısmında hezeyan, hipokondriyak uğraşlar ve intihar düşünceleri tespit edilebilmektedir. Uykusuzluk, cinsel istekte azalış, kilo alımı ya da zayıflama, kalp ritminde farklılıklar depresyon hastalarının içinde bulunduğu sıkıntılar arasında yer almaktadır. Depresyon süresince düşünce akışının yavaşlamasıyla beraber doğru karar vermeyi güçleştiren durum karamsar düşüncelerden oluşan negatif yönlü düşünceler bütünüdür (Işık vd., 2013).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, 14-15 yaş arasında yer alan ergenlerde internet bağımlılığının DEHB belirtileri ve depresyon ile ilişkisine yönelik yapılan araştırmanın metodolojik bilgisi paylaşılmıştır. Bu kapsamda, öncelikle araştırmanın modeli açıklanıp ardından evren ve örneklem tanıtılmıştır. Ek olarak, araştırma kapsamında veri toplanan ölçme araçları hakkında bilgi verilmiş olup edinilen verilerin hangi analiz yöntemleriyle analiz edildiği ifade edilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmanın konusu, 14-15 yaş arasında yer alan ergenlerde internet bağımlılığının DEHB ve depresyon ile ilişkisidir. Bu konudan hareketle, araştırma modelinin ilişkisel tarama modeli olması tercih edilmiştir. İlişkisel tarama modelinde kapsamında yürütülen çalışmalar; kalabalık katılımcı gruplarından toplanan verilerle çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaç edinen araştırmalardır (Wellington, 2006).

İlişkisel tarama modelinde yürütülen araştırmalarda pek çok değişken ele alınabilmektedir. Bu değişkenlerin en sık kullanılanları; motivasyon, merak, inanç, kaygı, depresyon, başarı, yalnızlık, beceri, özyeterlik, tutum benzeri değişkenlerdir. Bu değişkenlerden hareketle, katılımcı grubu hakkında durum tespiti yapılabilmektedir (Fraenkel ve Wallen, 2006).

2.2. Evren ve Örneklem

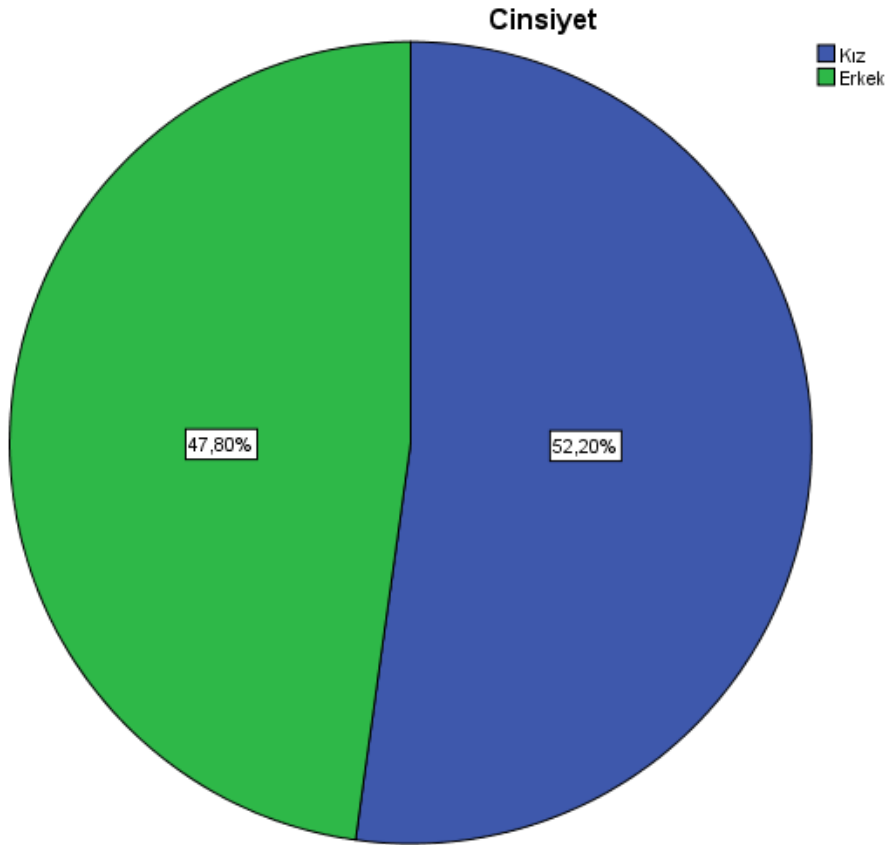
Bu araştırmanın evreni, 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerdir. Araştırma kapsamına alınan örneklem ise, evren içinden rastgele olarak seçilen ve araştırmaya katılmak için gönüllü olan 500 ergen bireyden oluşmaktadır. Ayrıca, Conners Anababa Dereceleme Ölçeği kapsamında veri toplayabilmek için örneklem grubunu oluşturan ergen bireylerin ebeveynleri de araştırmaya dahil edilmiştir. Bu kapsamda, okul içinde veli seminerleri verilmiş ve katılımcı grubunun ebeveynlerinin de araştırmaya dahil edilmesi sağlanmıştır. Dolayısıyla araştırmanın örneklem grubunu, 500 kişilik ergen bireye ek olarak, 500 kişilik ebeveynler de oluşturmaktadır. Örneklem grubunda yer

alan ergen bireylerin demografik bilgilerine ilişkin edinilen verilerin frekans ve yüzde değerleri hesaplanarak aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin cinsiyet bilgileri (n=500)

Değişken	Grup	<i>f</i>	%	Birikimli %
Cinsiyet	Kız	261	52.2	52.2
	Erkek	239	47.8	100.0
	Total	500	100.0	

Tablo 1’den hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş arası ergen bireylerin cinsiyet bilgileri incelendiğinde; %52.2’sinin (261 birey) kız ve %47.8’inin (239 birey) ise erkek olduğu tespit edilmiştir.

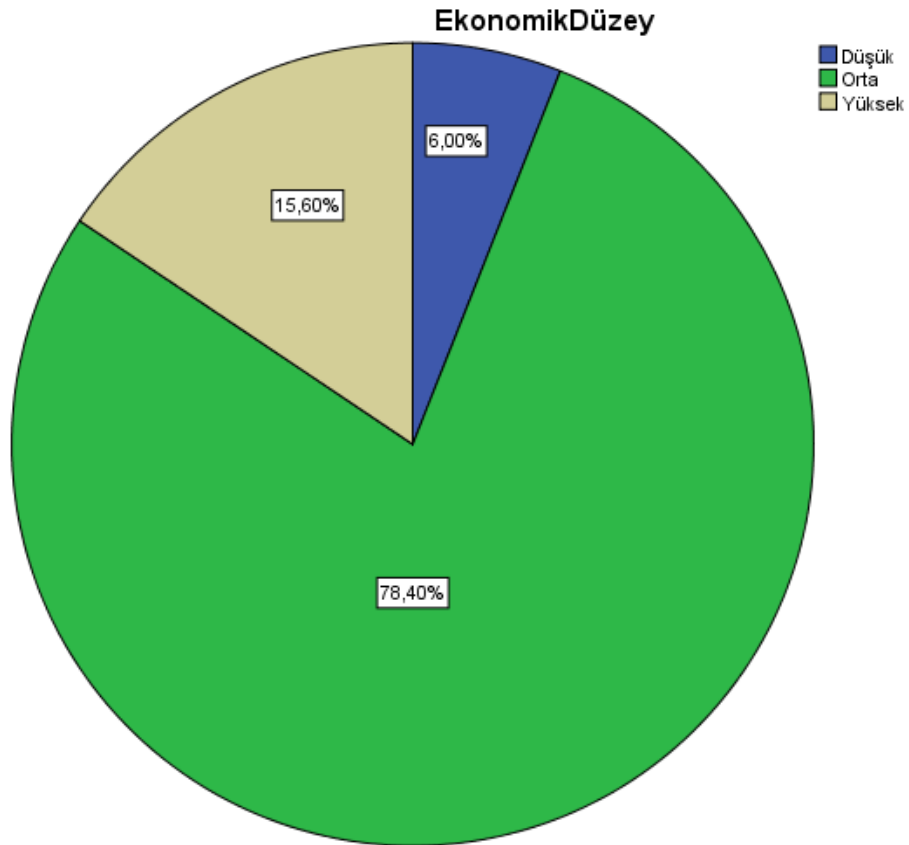

Grafik 1. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin cinsiyet dağılımı

Tablo 2. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin ekonomik düzey bilgileri (n=500)

Değişken	Grup	<i>f</i>	%	Birikimli %
Ekonomik Düzey	Düşük	30	6.0	6.0
	Orta	392	78.4	84.4
	Yüksek	78	15.6	100.0
	Total	500	100.0	

Tablo 2’den hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş arası ergen bireylerin ekonomik düzey bilgileri incelendiğinde; %6.0’sının (30 birey) düşük, %78.4’ünün (392 birey) orta ve %15.6’sının (78 birey) ise yüksek düzeyde gelire sahip olduğu tespit edilmiştir.

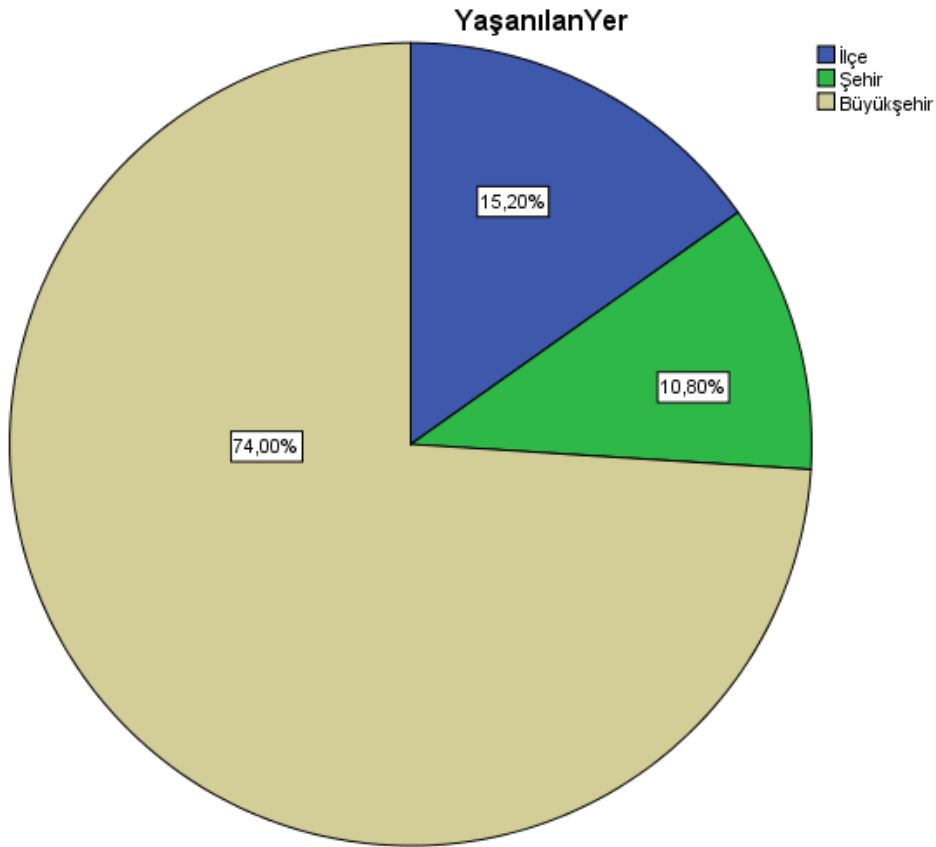

Grafik 2. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin ekonomik düzey dağılımı

Tablo 3. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin yaşadıkları yer bilgileri (n=500)

Değişken	Grup	<i>f</i>	%	Birikimli %
Yaşanılan Yer	İlçe	76	15.2	15.2
	Şehir	54	10.8	26.0
	Büyükşehir	370	74.0	100.0
	Total	500	100.0	

Tablo 3'ten hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş arası ergen bireylerin yaşadıkları yer bilgileri incelendiğinde; %15.2'sinin (76 birey) ilçe, %10.8'inin (54 birey) şehir ve %74.0'ünün (370 birey) ise büyükşehirde yaşadığı tespit edilmiştir.

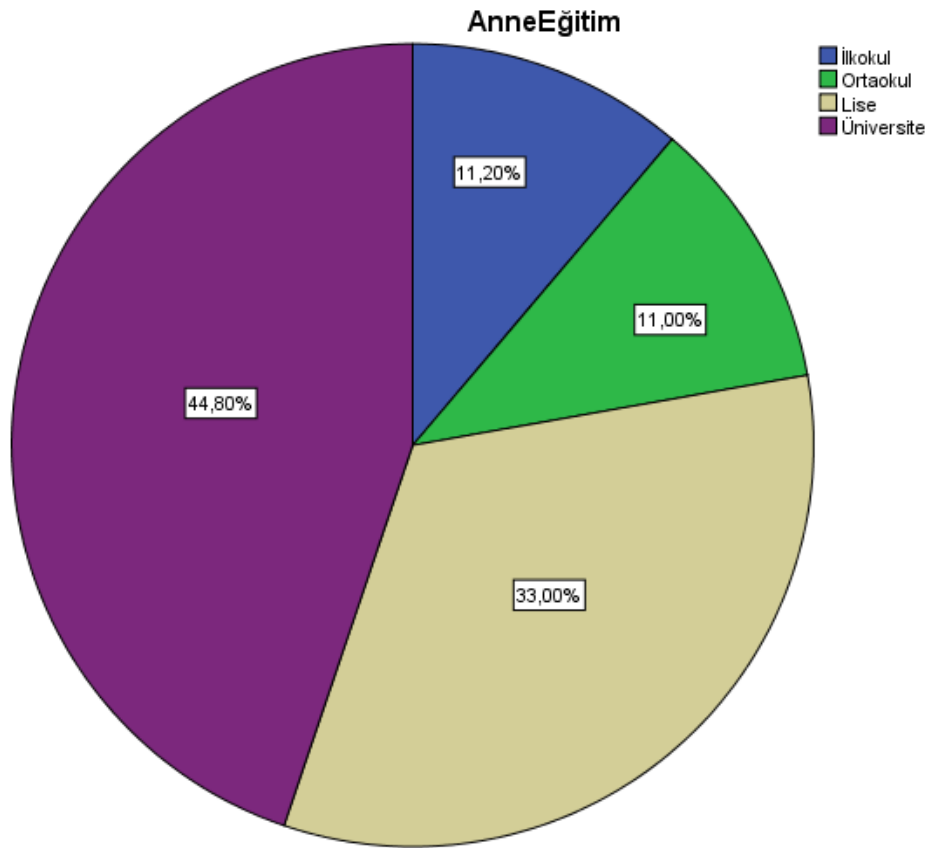

Grafik 3. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin yaşadıkları yer dağılımı

Tablo 4. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin anne eğitim bilgileri (n=500)

Değişken	Grup	<i>f</i>	%	Birikimli %
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul	56	11.2	11.2
	Ortaokul	55	11.0	22.2
	Lise	165	33.0	55.2
	Üniversite	224	44.8	100.0
	Total	500	100.0	

Tablo 4'ten hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş arası ergen bireylerin anne eğitim bilgileri incelendiğinde; %11.2'sinin (56 birey) ilkokul, %11.0'inin (55 birey) ortaokul, %33.0'ünün (165 birey) lise ve %44.8'inin (224 birey) ise üniversite mezunu olduğu tespit edilmiştir.

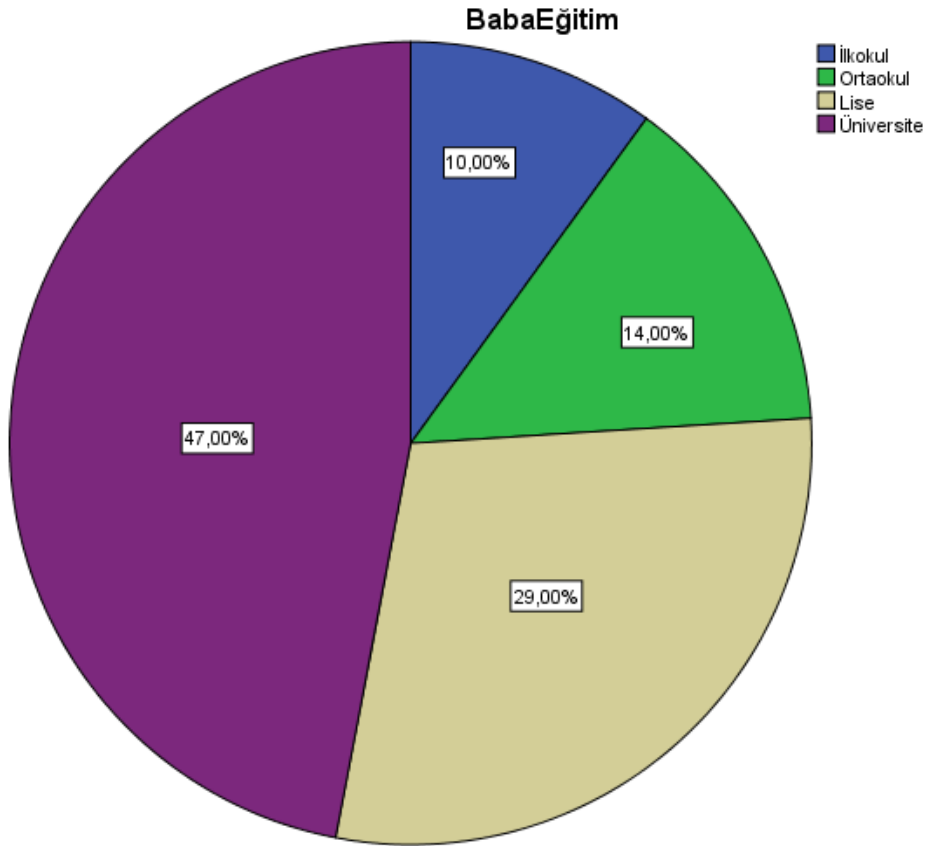

Grafik 4. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin anne eğitim dağılımı

Tablo 5. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin baba eğitim bilgileri (n=500)

Değişken	Grup	<i>f</i>	%	Birikimli %
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul	50	10.0	10.0
	Ortaokul	70	14.0	24.0
	Lise	145	29.0	53.0
	Üniversite	235	47.0	100.0
	Total	500	100.0	

Tablo 5'ten hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş arası ergen bireylerin baba eğitim bilgileri incelendiğinde; %10.0'unun (50 birey) ilkokul, %14.0'ünün (70 birey) ortaokul, %29.0'unun (145 birey) lise ve %47.0'sinin (235 birey) ise üniversite mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Grafik 5. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin baba eğitim dağılımı

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verileri; Kişisel Bilgi Formu, Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği, Conners Anababa Dereceleme Ölçeği ve DSM-5 Düzey-2 Depresyon Ölçeği 12-17 Yaş Arası Çocuk Ölçeği kullanılarak toplanmıştır.

2.3.1. Kişisel bilgi formu

Araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin cinsiyet, ekonomik düzey, yaşanılan yer, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu gibi demografik bilgileri araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu ile toplanmıştır (Ek-2). Bu form, sadece ergen bireyler için doldurulmuş olup ebeveynler için doldurulmamıştır.

2.3.2. Young internet bağımlılığı ölçeği

Araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin internet bağımlılıkları Young (1998)'in geliştirdiği ve Türkçe uyarlamasını ise Kutlu vd. (2016)'nin yaptığı Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği ile belirlenmiştir (Ek-3).

Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği, 12 maddeden ve tek boyutlu bir yapıdan meydana gelmektedir. 5'li likert tipteki bu ölçekte, katılımcılar ölçekteki yargıları 1-5 arasında derecelendirmektedir. Dolayısıyla ölçekten alınan puan 12 ile 60 arasında değişmektedir. Yapılan analizlerde ölçeğin Cronbach's α güvenirlik katsayısı .85 olarak tespit edilmiştir. Bu ölçümden hareketle, katılımcıların internet bağımlılığına ilişkin yapılan ölçümlerin güvenilir olduğu söylenebilir.

2.3.3. Conners anababa dereceleme ölçeği

Araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin DEHB belirtileri Conners (1997)'in geliştirdiği ve Türkçe uyarlamasını ise Dereboy vd. (2007)'nin yaptığı Conners Anababa Dereceleme Ölçeği ile belirlenmiştir (Ek-4). Bu ölçek ile toplanan veriler, araştırmanın örneklemini oluşturan ergen bireylerin ebeveynlerin katılımıyla elde edilmiştir.

Conners Anababa Dereceleme Ölçeği, 4'lü likert tipte olup 48 sorudan oluşmaktadır. Katılımcılar ölçekteki yargıları 0-3 arasında derecelendirmektedir. Dolayısıyla ölçekten alınan puan 0 ile 144 arasında değişmektedir. Yapılan faktör

analizi sonucunda, ölçeğin 5 boyutlu bir yapıda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu boyutların Cronbach's α güvenirlik katsayıları; davranım sorunu boyutunda .92, hiperaktivite boyutunda .82, öğrenme sorunu boyutunda .67, kaygı boyutunda .79, psikosomatik sorunlar boyutunda .76 ve toplam puanda ise .81 olarak tespit edilmiştir. Bu ölçümden hareketle, katılımcıların DEHB belirtilerine ilişkin yapılan ölçümlerin güvenilir olduğu söylenebilir.

2.3.4. DSM-5 düzey-2 depresyon ölçeği – 12-17 yaş arası çocuk ölçeği

Araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin depresyon düzeyleri DSM-5 Kaynak Kitabı ve El Kitabı'nda yayımlanan ve Türkçe uyarlamasını ise Yalın-Sapmaz vd. (2017)'nin yaptığı DSM-5 Düzey-2 Depresyon Ölçeği – 12-12 Yaş Arası Çocuk Ölçeği ile belirlenmiştir (Ek-5).

Bu ölçek, 14 maddeden ve tek boyutlu bir yapıdan meydana gelmektedir. 5'li likert tipteki bu ölçekte, katılımcılar ölçekteki yargıları 1-5 arasında derecelendirmektedir. Dolayısıyla ölçekten alınan puan 14 ile 70 arasında değişmektedir. Yapılan analizlerde ölçeğin Cronbach's α güvenirlik katsayısı .95 olarak tespit edilmiştir. Bu ölçümden hareketle, katılımcıların depresyon düzeylerine ilişkin yapılan ölçümlerin güvenilir olduğu söylenebilir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin internet bağımlılığı, DEHB belirtileri ve depresyon düzeyleri incelenmeden önce ilgili verilerin normal dağılım varsayımını karşılama durumu değerlendirilmiştir. Normal dağılım varsayımı, sık olarak Shapiro-Wilk ve Kolmogorov-Smirnov testlerinin kullanılmasıyla yapılmaktadır (Büyüköztürk, 2010). Fakat, sosyal bilimlerde yaygın biçimde kullanılan yöntem ise çarpıklık ve basıklık değerlerinin referans alınmasıdır (Yalçıntaş, 2019).

Çarpıklık ve basıklık değerlerinde normallik için kriter alınan çeşitli değerler bulunmaktadır. Büyüköztürk (2010)'e göre çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1.00 ve +1.00 arasında olması; Tabachnick ve Fidell (2013)'e göre -1.50 ve +1.50 arasında olması ve George ve Mallery (2010)'ye göre ise -2.00 ve +2.00 arasında olması, ilgili verilerin normal dağılım varsayımını karşıladığını göstermektedir.

Tablo 6. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin internet bağımlılığı, DEHB belirtileri ve depresyon düzeylerine ait çarpıklık ve basıklık değerleri

Değişken	Boyut	Çarpıklık		Basıklık	
		İst.	S.H.	İst.	S.H.
İnternet Bağımlılığı	Toplam	.49	.11	-.46	.22
DEHB Belirtileri	Toplam	.59	.11	-.20	.22
	Davranım Sorunu	1.07	.11	.93	.22
	Hiperaktivite	.25	.11	-.58	.22
	Öğrenme Sorunu	.83	.11	1.15	.22
	Kaygı	.70	.11	.36	.22
	Psikosomatik Sorunlar	1.01	.11	.84	.22
Depresyon	Toplam	.33	.11	-.57	.22

İst.: İstatistik; S.H.: Standart Hata

Tablo 6'ya göre, 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin internet bağımlılığı, DEHB belirtileri ve depresyon düzeylerine ait çarpıklık ve basıklık değerleri -2.00 ve +2.000 arasındadır. Dolayısıyla, ilgili verilerin normal dağılım varsayımını karşıladığı tespit edilmiştir.

Kul (2014)'a göre, verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilen araştırmalarda parametrik analiz yöntemleri tercih edilmelidir. Bu nedenle, araştırmanın analiz yöntemleri; bağımsız gruplar t testi, anova analizi, pearson korelasyon analizi ve çoklu regresyon analizi olarak tercih edilmiştir.

14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin internet bağımlılığı, DEHB belirtileri ve depresyon düzeylerine ait puanlar cinsiyete dayalı karşılaştırılırken bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Bunun sebebi, cinsiyetin kadın ve erkek olmak üzere iki gruptan oluşması ve bağımsız gruplar t testinin ikili karşılaştırmaya imkan

vermesidir. Ayrıca, ilgili puanların ikiden fazla grupta değişkenlere (ekonomik düzey, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve yaşanılan yer) dayalı karşılaştırılmasında ise anova analizi kullanılmıştır.

14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin internet bağımlılığı, DEHB belirtileri ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesinde pearson korelasyon analizinin kullanılmasının sebebi, korelasyon analizinin iki ve daha fazla sayıdaki değişken arasında yer alan ilişkiyi göstermesidir. Ayrıca internet bağımlılığı ve DEHB belirtilerinin depresyon düzeyi üzerindeki etkisinin incelenmesinde çoklu regresyon analizinin kullanılmasının sebebi ise, regresyon analizinin çeşitli puanların birbirlerini yordama durumunu ortaya koymasıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde, 14-15 yaş arasında yer alan ergenlerde internet bağımlılığının DEHB belirtileri ve depresyon ile ilişkisine yönelik yapılan araştırmanın analiz sonuçları paylaşılmıştır. Bu kapsamda, katılımcılardan elde edilen veriler, araştırma amaçlarına uygun olarak analiz edilmiş olup her analiz tablolar halinde rapor edilmiştir.

3.1. Tanımlayıcı Bulgular

Araştırma amaçları kapsamında, 14-15 yaş arasında yer alan ergenler bireylerin internet bağımlılıkları, DEHB belirtileri ve depresyon düzeylerine yönelik minimum değer, maksimum değer, aritmetik ortalama ve standart sapma gibi tanımlayıcı istatistikleri hesap edilmiş ve elde edilen bulgular aşağıda rapor edilmiştir.

Tablo 7. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde internet bağımlılığı, DEHB belirtileri ve depresyon düzeylerine ilişkin tanımlayıcı bulgular

Değişken	Boyut	n	min	max	$\bar{x}$	ss
İnternet Bağımlılığı	Toplam	500	12.00	58.00	30.06	10.90
	Toplam	500	1.00	90.00	34.52	19.16
DEHB Belirtileri	Davranım Sorunu	500	.00	26.00	6.36	5.36
	Hiperaktivite	500	.00	12.00	4.72	2.78
	Öğrenme Sorunu	500	.00	18.00	4.83	3.11
	Kaygı	500	.00	21.00	7.11	4.23
	Psikosomatik Sorunlar	500	.00	15.00	3.33	2.94
Depresyon	Toplam	500	14.00	69.00	34.10	13.14

n:katılımcı sayısı; min: minimum değer; max: maksimum değer; $\bar{x}$: aritmetik ortalama; ss: standart sapma

Tablo 7’den hareketle, 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin internet bağımlılıklarına ait ortalama 30.06 ± 10.90 olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda, katılımcıların internet bağımlılıklarının düşük düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 7’den hareketle, 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin DEHB belirtilerine ait ortalama 34.52 ± 19.16 olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda, katılımcıların DEHB belirtilerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 7’den hareketle, 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin depresyon düzeylerine ait ortalama 34.10 ± 13.14 olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda, katılımcıların depresyon düzeylerinin hafif düzeyde olduğu söylenebilir.

3.2. İnternet Bağımlılığına Yönelik Bulgular

Araştırma amaçları kapsamında, 14-15 yaş arasında yer alan ergenler bireylerin internet bağımlılıkları demografik değişkenlere göre karşılaştırılmıştır. İlgili karşılaştırmalarda cinsiyete ilişkin analizler bağımsız gruplar t testi; ekonomik düzey, yaşanılan yer, anne ve baba eğitim durumuna ilişkin analizler ise anova analizi ile yapılmıştır. Anova analizinde anlamlı bulunan sonuçlar, post-hoc testlerinden Tukey testi kullanılarak incelenmiştir.

Tablo 8. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde internet bağımlılığının cinsiyete göre karşılaştırılması

Boyut	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
İnternet Bağımlılığı	Kız	261	29.64	10.55	498	-.91	.36
	Erkek	239	30.52	11.28			

n:katılımcı sayısı; $\bar{x}$: aritmetik ortalama; ss: standart sapma; sd:serbestlik değeri; t: bağımsız gruplar t testi değeri; p: anlamlılık değeri

Tablo 8’den hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin internet bağımlılıkları cinsiyete göre karşılaştırıldığında; kız ve erkek bireyler arasında anlamlı fark bulunamamıştır [$t_{498} = -.91$; $p = .36$]. Bu kapsamda, 14-15 yaş grubunda yer alan kız ve erkeklerin internet bağımlılıkları benzerdir. Dolayısıyla, cinsiyetin internet bağımlılığı üzerinde anlamlı farklılaşmaya sebebiyet verecek bir etkisi yoktur.

Tablo 9. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde internet bağımlılığının ekonomik düzeye göre göre karşılaştırılması

Boyut	Ekon. Düzey	n	$\bar{x}$	ss	F	p	Fark
İnternet Bağımlılığı	Düşük	30	26.10	9.22	2.87	.06	
	Orta	392	30.04	10.42			
	Yüksek	78	31.69	13.36			
	Total	500	30.06	10.90			

n:katılımcı sayısı; $\bar{x}$: aritmetik ortalama; ss: standart sapma; F: anova değeri; p: anlamlılık değeri

Tablo 9'dan hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin internet bağımlılıkları ekonomik düzeye göre karşılaştırıldığında; ekonomik düzeyi düşük, orta ve yüksek düzeyde olan bireyler arasında anlamlı fark bulunamamıştır [$F_{(2,497)}=2.87$; $p=.06$]. Bu kapsamda, 14-15 yaş grubundaki düşük, orta ve yüksek düzeyde gelire sahip ergen bireylerin internet bağımlılıkları benzer düzeydedir. Dolayısıyla, ekonomik düzeyin internet bağımlılığı üzerinde anlamlı farklılaşmaya sebebiyet verecek bir etkisinin bulunmadığı söylenebilir.

Tablo 10. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde internet bağımlılığının yaşanılan yere göre karşılaştırılması

Boyut	Yaşanılan Yer	n	$\bar{x}$	ss	F	p	Fark
İnternet Bağımlılığı	İlçe	76	29.26	9.27	1.78	.17	
	Şehir	54	27.78	8.87			
	Büyükşehir	370	30.56	11.44			
	Total	500	30.06	10.90			

n:katılımcı sayısı; $\bar{x}$: aritmetik ortalama; ss: standart sapma; F: anova değeri; p: anlamlılık değeri

Tablo 10'dan hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin internet bağımlılıkları yaşanılan yere göre karşılaştırıldığında; ilçe, şehir ve büyükşehirde yaşayan bireyler arasında anlamlı fark bulunamamıştır [$F_{(2,497)}=1.78$; $p=.17$]. Bu kapsamda, 14-15 yaş grubundaki ilçe, şehir ve büyükşehirde yaşayan ergen

bireylerin internet bağımlılıkları benzer düzeydedir. Dolayısıyla, yaşanan yer değişkeninin internet bağımlılığı üzerinde anlamlı farklılaşma oluşturacak bir etkisi bulunmamaktadır.

Tablo 11. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde internet bağımlılığının anne eğitim düzeyine göre karşılaştırılması

Boyut	Anne Eğitim	n	$\bar{x}$	ss	F	p	Fark
İnternet Bağımlılığı	İlkokul	56	29.34	11.02	1.09	.35	
	Ortaokul	55	32.11	10.04			
	Lise	165	29.24	10.55			
	Üniversite	224	30.34	11.32			
	Total	500	30.06	10.90			

n: katılımcı sayısı; $\bar{x}$: aritmetik ortalama; ss: standart sapma; F: anova değeri; p: anlamlılık değeri

Tablo 11'den hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin internet bağımlılıkları anne eğitim düzeyine göre karşılaştırıldığında; annesi ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan bireyler arasında anlamlı fark bulunamamıştır [$F_{(3,496)}=1.09$; $p=.35$]. Bu kapsamda, 14-15 yaş grubunda yer alan ve annesi ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu ergen bireylerin internet bağımlılıkları benzer düzeydedir. Dolayısıyla, anne eğitim düzeyinin internet bağımlılığı üzerinde anlamlı farklılaşmaya sebebiyet verecek bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 12. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde internet bağımlılığının baba eğitim düzeyine göre karşılaştırılması

Boyut	Baba Eğitim	n	$\bar{x}$	ss	F	p	Fark
İnternet Bağımlılığı	İlkokul	50	30.16	8.85			
	Ortaokul	70	30.37	10.58			
	Lise	145	30.43	11.22	.15	.93	
	Üniversite	235	29.72	11.24			
	Total	500	30.06	10.90			

n: katılımcı sayısı; $\bar{x}$: aritmetik ortalama; ss: standart sapma; F: anova değeri; p: anlamlılık değeri

Tablo 12’den hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin internet bağımlılıkları baba eğitim düzeyine göre karşılaştırıldığında; babası ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan bireyler arasında anlamlı fark bulunamamıştır [$F_{(3,496)}=.15$; $p=.93$]. Bu kapsamda, 14-15 yaş grubunda yer alan ve babası ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu ergen bireylerin internet bağımlılıkları benzer düzeydedir. Dolayısıyla, baba eğitim düzeyinin internet bağımlılığı üzerinde anlamlı farklılaşmaya sebebiyet verecek bir etkisi bulunmamaktadır.

3.3. DEHB Belirtilerine Yönelik Bulgular

Araştırma amaçları kapsamında, 14-15 yaş arasında yer alan ergenler bireylerin DEHB belirtileri demografik değişkenlere göre karşılaştırılmıştır. İlgili karşılaştırmalarda cinsiyete ilişkin analizler bağımsız gruplar t testi; ekonomik düzey, yaşanılan yer, anne ve baba eğitim durumuna ilişkin analizler ise anova analizi ile yapılmıştır. Anova analizinde anlamlı bulunan sonuçlar, post-hoc testlerinden Tukey testi kullanılarak incelenmiştir.

Tablo 13. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde DEHB belirtilerinin cinsiyete göre karşılaştırılması

Boyut	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
DEHB (Toplam)	Kız	261	35.85	20.23	498	1.63	.10
	Erkek	239	33.06	17.85			
Davranım Sorunu	Kız	261	6.50	5.50	498	.64	.53
	Erkek	239	6.20	5.22			
Hiperaktivite	Kız	261	4.64	2.77	498	-.64	.52
	Erkek	239	4.80	2.80			
Öğrenme Sorunu	Kız	261	4.80	3.27	498	-.23	.82
	Erkek	239	4.87	2.94			
Kaygı	Kız	261	7.65	4.42	498	3.03	.003
	Erkek	239	6.52	3.93			
Psikosomatik Sorunlar	Kız	261	3.59	3.09	498	2.01	.04
	Erkek	239	3.06	2.75			

n:katılımcı sayısı; $\bar{x}$: aritmetik ortalama; ss: standart sapma; sd:serbestlik değeri; t: bağımsız gruplar t testi değeri; p: anlamlılık değeri

Tablo 13'ten hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin DEHB belirtileri cinsiyete göre karşılaştırıldığında; toplam puan ile davranım sorunu, hiperaktivite ve öğrenme sorunu boyutlarında kız ve erkek bireyler arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Fakat kaygı ve psikosomatik sorunlar boyutlarında kızların puanı erkeklerin puanından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur [DEHB (Toplam): ($t_{498}=1.63$; $p=.10$); Davranım Sorunu: ($t_{498}=.64$; $p=.53$); Hiperaktivite: ($t_{498}=-.64$; $p=.52$); Öğrenme Sorunu: ($t_{498}=-.23$; $p=.82$); Kaygı: ($t_{498}=3.03$; $p=.003$); Psikosomatik Sorunlar: ($t_{498}=2.01$; $p=.04$)]. Bu kapsamda, 14-15 yaş grubunda yer alan kız ve erkek ergen bireylerin DEHB belirtilerinin benzer düzeyde olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, cinsiyet değişkeni DEHB belirtilerine ait toplam puan ile davranım sorunu, hiperaktivite ve öğrenme sorunu boyutlarında anlamlı bir fark oluşturacak etkiye sahip değildir. Fakat kaygı ve psikosomatik

sorunlarda kızlar lehine anlamlı sonuçların bulunması, cinsiyet değişkenine bağlı olarak ilgili boyutlarda anlamlı farklar olduğunu göstermektedir.

Tablo 14. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde DEHB belirtilerinin ekonomik düzeye göre karşılaştırılması

Boyut	Ekon. Düzey	n	$\bar{x}$	ss	F	p	Fark
DEHB (Toplam)	Düşük	30	37.07	20.47	.28	.75	
	Orta	392	34.38	19.34			
	Yüksek	78	34.27	17.86			
	Total	500	34.52	19.16			
Davranım Sorunu	Düşük	30	6.87	6.80	.15	.86	
	Orta	392	6.33	5.29			
	Yüksek	78	6.28	5.19			
	Total	500	6.36	5.36			
Hiperaktivite	Düşük	30	5.80	2.57	2.54	.08	
	Orta	392	4.68	2.73			
	Yüksek	78	4.51	3.02			
	Total	500	4.72	2.78			
Öğrenme Sorunu	Düşük	30	5.17	3.18	.34	.71	
	Orta	392	4.85	3.18			
	Yüksek	78	4.63	2.74			
	Total	500	4.83	3.11			
Kaygı	Düşük	30	7.10	3.60	.01	.99	
	Orta	392	7.12	4.19			
	Yüksek	78	7.08	4.67			
	Total	500	7.11	4.23			
Psikosomatik Sorunlar	Düşük	30	3.67	3.11	.23	.79	
	Orta	392	3.30	2.97			
	Yüksek	78	3.38	2.75			
	Total	500	3.33	2.94			

n:katılımcı sayısı; $\bar{x}$: aritmetik ortalama; ss: standart sapma; F: anova değeri; p: anlamlılık değeri

Tablo 14'ten hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin DEHB belirtileri ekonomik düzeye göre karşılaştırıldığında; toplam puan ile davranım sorunu, hiperaktivite, öğrenme sorunu, kaygı ve psikosomatik sorunlar boyutlarında düşük, orta ve yüksek düzeyde ekonomik gelire sahip bireyler arasında anlamlı fark bulunamamıştır [DEHB (Toplam): ($F_{(2,497)}=.28$; $p=.75$); Davranım Sorunu: ($F_{(2,497)}=.15$; $p=.86$); Hiperaktivite: ($F_{(2,497)}=2.54$; $p=.08$); Öğrenme Sorunu: ($F_{(2,497)}=.34$; $p=.71$); Kaygı: ($F_{(2,497)}=.01$; $p=.99$); Psikosomatik Sorunlar: ($F_{(2,497)}=.23$; $p=.79$)]. Bu kapsamda, 14-15 yaş grubunda yer alan ve farklı ekonomik düzey sahip ergen bireylerin DEHB belirtilerinin benzer düzeyde olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, ekonomik düzey değişkeni DEHB belirtilerine ait toplam puan ile davranım sorunu, hiperaktivite, öğrenme sorunu, kaygı ve psikosomatik sorunlar boyutlarında anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır.

Tablo 15. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde DEHB belirtilerinin yaşanılan yere göre karşılaştırılması

Boyut	Yaşanılan Yer	n	$\bar{x}$	ss	F	p	Fark
DEHB (Toplam)	İlçe	76	35.55	20.29	.32	.72	
	Şehir	54	35.85	16.46			
	Büyükşehir	370	34.11	19.32			
	Total	500	34.52	19.16			
Davranım Sorunu	İlçe	76	6.11	4.36	.82	.44	
	Şehir	54	7.22	4.49			
	Büyükşehir	370	6.28	5.66			
	Total	500	6.36	5.36			
Hiperaktivite	İlçe	76	5.11	2.94	.86	.42	
	Şehir	54	4.63	2.69			
	Büyükşehir	370	4.65	2.76			
	Total	500	4.72	2.78			
Öğrenme Sorunu	İlçe	76	5.21	3.48	.75	.48	
	Şehir	54	4.93	2.79			
	Büyükşehir	370	4.74	3.08			
	Total	500	4.83	3.11			
Kaygı	İlçe	76	7.05	4.57	.06	.94	
	Şehir	54	7.30	3.75			
	Büyükşehir	370	7.10	4.23			
	Total	500	7.11	4.23			
Psikosomatik Sorunlar	İlçe	76	3.84	3.18	1.78	.17	
	Şehir	54	3.59	3.24			
	Büyükşehir	370	3.19	2.84			
	Total	500	3.33	2.94			

n: katılımcı sayısı; $\bar{x}$: aritmetik ortalama; ss: standart sapma; F: anova değeri; p: anlamlılık değeri

Tablo 15'ten hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin DEHB belirtileri yaşanılan yere göre karşılaştırıldığında; toplam puan ile davranım sorunu, hiperaktivite, öğrenme sorunu, kaygı ve psikosomatik sorunlar boyutlarında ilçe, şehir ve büyükşehirde yaşayan bireyler arasında anlamlı fark bulunamamıştır [DEHB (Toplam): ($F_{(2,497)}=.32$; $p=.72$); Davranım Sorunu: ($F_{(2,497)}=.82$; $p=.44$); Hiperaktivite: ($F_{(2,497)}=.86$; $p=.42$); ğrenme Sorunu: ($F_{(2,497)}=.75$; $p=.48$); Kaygı: ($F_{(2,497)}=.06$; $p=.94$); Psikosomatik Sorunlar: ($F_{(2,497)}=1.78$; $p=.17$)]. Bu kapsamda, 14-15 yaş grubunda yer alan ve farklı yerleşim birimlerinde yaşayan ergen bireylerin DEHB belirtilerinin benzer düzeyde olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, yaşanılan yer değişkeni DEHB belirtilerine ait toplam puan ile davranım sorunu, hiperaktivite, öğrenme sorunu, kaygı ve psikosomatik sorunlar boyutlarında anlamlı bir farklılık oluşturma noktasında yetersizdir.

Tablo 16. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde DEHB belirtilerinin anne eğitim düzeyine göre karşılaştırılması

Boyut	Anne Eğitim	n	$\bar{x}$	ss	F	p	Fark
DEHB (Toplam)	İlkokul	56	36.84	21.73	.92	.43	
	Ortaokul	55	32.51	17.58			
	Lise	165	33.16	17.56			
	Üniversite	224	35.43	19.97			
	Total	500	34.52	19.16			
Davranım Sorunu	İlkokul	56	6.91	5.90	.44	.72	
	Ortaokul	55	6.84	5.89			
	Lise	165	6.19	5.05			
	Üniversite	224	6.22	5.34			
	Total	500	6.36	5.36			
Hiperaktivite	İlkokul	56	5.82	3.05	4.49	.01	1>4
	Ortaokul	55	4.84	2.92			
	Lise	165	4.82	2.69			
	Üniversite	224	4.34	2.67			
	Total	500	4.72	2.78			
Öğrenme Sorunu	İlkokul	56	4.63	2.91	.35	.79	
	Ortaokul	55	4.55	2.83			
	Lise	165	4.83	3.01			
	Üniversite	224	4.96	3.31			
	Total	500	4.83	3.11			
Kaygı	İlkokul	56	6.93	4.28	4.12	.01	4>2,3
	Ortaokul	55	6.04	3.37			
	Lise	165	6.59	3.61			
	Üniversite	224	7.80	4.71			
	Total	500	7.11	4.23			
Psikosomatik Sorunlar	İlkokul	56	3.96	2.97	1.43	.24	
	Ortaokul	55	3.36	2.79			
	Lise	165	3.04	3.05			
	Üniversite	224	3.38	2.88			
	Total	500	3.33	2.94			

n:katılımcı sayısı; $\bar{x}$: aritmetik ortalama; ss: standart sapma; F: anova değeri; p: anlamlılık değeri

Tablo 16'dan hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin DEHB belirtileri anne eğitim durumuna göre karşılaştırıldığında; toplam puan ile davranım sorunu, öğrenme sorunu ve psikosomatik sorunlar boyutlarında annesi ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu bireyler arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Fakat hiperaktivite ve kaygı boyutlarında anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmuştur [DEHB (Toplam): ($F_{(3,496)}=.92$; $p=.43$); Davranım Sorunu: ($F_{(3,496)}=.44$; $p=.72$); Hiperaktivite: ($F_{(3,496)}=4.49$; $p=.01$); Öğrenme Sorunu: ($F_{(3,496)}=.35$; $p=.79$); Kaygı: ($F_{(3,496)}=4.12$; $p=.01$); Psikosomatik Sorunlar: ($F_{(3,496)}=1.43$; $p=.24$)].

14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin DEHB belirtilerinde anne eğitim durumuna göre oluşan farkın belirlenmesinde izleme testlerinden Tukey testi yapılmıştır. Bu kapsamda, hiperaktivite boyutunda annesi ilkokul mezunu olan katılımcıların puanı annesi üniversite mezunu olanlardan; kaygı boyutunda ise annesi üniversite mezunu olan katılımcıların puanı annesi ortaokul ve lise mezunu olan katılımcıların puanından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu kapsamda, 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin DEHB belirtilerine ait toplam puan ile davranım sorunu, öğrenme sorunu ve psikosomatik sorunlar boyutlarının anne eğitim durumuna bağlı olarak göstermediği; hiperaktivite ve kaygı boyutlarının ise anne eğitim durumuna bağlı olarak anlamlı farklılıklar meydana geldiği söylenebilir.

Tablo 17. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde DEHB belirtilerinin baba eğitim düzeyine göre karşılaştırılması

Boyut	Baba Eğitim	n	$\bar{x}$	ss	F	p	Fark
DEHB (Toplam)	İlkokul	50	36.28	16.33	.88	.39	
	Ortaokul	70	37.57	22.59			
	Lise	145	33.26	19.04			
	Üniversite	235	34.02	18.67			
	Total	500	34.52	19.16			
Davranım Sorunu	İlkokul	50	6.36	4.97	2.11	.10	
	Ortaokul	70	7.80	6.87			
	Lise	145	6.28	5.43			
	Üniversite	235	5.97	4.83			
	Total	500	6.36	5.36			
Hiperaktivite	İlkokul	50	5.64	2.60	2.70	.04	1>4
	Ortaokul	70	5.01	3.11			
	Lise	145	4.63	2.71			
	Üniversite	235	4.49	2.72			
	Total	500	4.72	2.78			
Öğrenme Sorunu	İlkokul	50	5.36	3.37	1.51	.21	
	Ortaokul	70	5.33	3.47			
	Lise	145	4.57	2.55			
	Üniversite	235	4.74	3.25			
	Total	500	4.83	3.11			
Kaygı	İlkokul	50	7.08	3.18	.49	.69	
	Ortaokul	70	7.09	4.48			
	Lise	145	6.79	4.24			
	Üniversite	235	7.33	4.35			
	Total	500	7.11	4.23			
Psikosomatik Sorunlar	İlkokul	50	3.96	2.69	.89	.45	
	Ortaokul	70	3.39	2.85			
	Lise	145	3.26	3.10			
	Üniversite	235	3.23	2.92			
	Total	500	3.33	2.94			

n: katılımcı sayısı; $\bar{x}$: aritmetik ortalama; ss: standart sapma; F: anova değeri; p: anlamlılık değeri

Tablo 17'den hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin DEHB belirtileri baba eğitim durumuna göre karşılaştırıldığında; toplam puan ile davranım sorunu, öğrenme sorunu, kaygı ve psikosomatik sorunlar boyutlarında babası ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu bireyler arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Fakat hiperaktivite boyutunda baba eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmuştur [DEHB (Toplam): ($F_{(3,496)}=.88$; $p=.39$); Davranım Sorunu: ($F_{(3,496)}=2.11$; $p=.10$); Hiperaktivite: ($F_{(3,496)}=2.70$; $p=.04$); Öğrenme Sorunu: ($F_{(3,496)}=1.51$; $p=.21$); Kaygı: ($F_{(3,496)}=.49$; $p=.69$); Psikosomatik Sorunlar: ($F_{(3,496)}=.89$; $p=.45$)].

14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin DEHB belirtilerinde baba eğitim durumuna göre oluşan farkın belirlenmesinde izleme testlerinden Tukey testi yapılmıştır. Bu kapsamda, hiperaktivite boyutunda babası ilkokul mezunu olan katılımcıların puanı babası üniversite mezunu olanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu kapsamda, 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerin DEHB belirtilerine ait toplam puan ile davranım sorunu, öğrenme sorunu, kaygı ve psikosomatik sorunlar boyutlarının baba eğitim durumuna bağlı olarak anlamlı fark göstermediği; hiperaktivite boyutunda ise baba eğitim durumuna bağlı olarak anlamlı farklılıklar meydana geldiği söylenebilir.

3.4. Depresyon Düzeyine Yönelik Bulgular

Araştırma amaçları kapsamında, 14-15 yaş arasında yer alan ergenler bireylerin depresyon düzeyleri demografik değişkenlere göre karşılaştırılmıştır. İlgili karşılaştırmalarda cinsiyete ilişkin analizler bağımsız gruplar t testi; ekonomik düzey, yaşanılan yer, anne ve baba eğitim durumuna ilişkin analizler ise anova analizi ile yapılmıştır. Anova analizinde anlamlı bulunan sonuçlar, post-hoc testlerinden Tukey testi kullanılarak incelenmiştir.

Tablo 17. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde depresyon düzeyinin cinsiyete göre karşılaştırılması

Boyut	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Depresyon	Kız	261	29.64	10.55	498	-.91	.36
	Erkek	239	30.52	11.28			

n:katılımcı sayısı; $\bar{x}$: aritmetik ortalama; ss: standart sapma; sd:serbestlik değeri; t: bağımsız gruplar t testi değeri; p: anlamlılık değeri

Tablo 17’den hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin depresyon düzeyleri cinsiyete göre karşılaştırıldığında; kız ve erkek bireyler arasında anlamlı fark bulunamamıştır [$t_{498}=-.91$; $p=.36$]. Bu bağlamda, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki kız ve erkek ergen bireylerin depresyon düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 18. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde depresyon düzeyinin ekonomik düzeye göre karşılaştırılması

Boyut	Ekon. Düzey	n	$\bar{x}$	ss	F	p	Fark
Depresyon	Düşük	30	32.60	15.33	.43	.65	
	Orta	392	34.01	12.80			
	Yüksek	78	35.10	14.04			
	Total	500	34.10	13.14			

n:katılımcı sayısı; $\bar{x}$: aritmetik ortalama; ss: standart sapma; F: anova değeri; p: anlamlılık değeri

Tablo 18’den hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin depresyon düzeyleri ekonomik düzeye göre karşılaştırıldığında; ailesinin ekonomik düzeyi düşük, orta ve yüksek düzeyde olan bireyler arasında anlamlı fark bulunamamıştır [$F_{(2,497)}=.43$; $p=.65$]. Bu bağlamda, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin ekonomik düzeyleri fark etmeksizin depresyon düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 19. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde depresyon düzeyinin yaşanılan yere göre karşılaştırılması

Boyut	Yaşanılan Yer	n	$\bar{x}$	ss	F	p	Fark
Depresyon	İlçe	76	35.08	13.67	1.02	.36	
	Şehir	54	31.85	11.82			
	Büyükşehir	370	34.22	13.21			
	Total	500	34.10	13.14			

n:katılımcı sayısı; $\bar{x}$: aritmetik ortalama; ss: standart sapma; F: anova değeri; p: anlamlılık değeri

Tablo 19'dan hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin depresyon düzeyleri yaşanılan yere göre karşılaştırıldığında; ilçe, şehir ve büyükşehirde yaşayan bireyler arasında anlamlı fark bulunamamıştır [$F_{(2,497)}=1.02$; $p=.36$]. Bu bağlamda, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin yaşadıkları yer fark etmeksizin depresyon düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 20. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde depresyon düzeyinin anne eğitim düzeyine göre karşılaştırılması

Boyut	Anne Eğitim	n	$\bar{x}$	ss	F	p	Fark
Depresyon	İlkokul	56	34.23	15.35	.52	.67	
	Ortaokul	55	35.42	13.16			
	Lise	165	33.15	12.40			
	Üniversite	224	34.43	13.11			
	Total	500	34.10	13.14			

n:katılımcı sayısı; $\bar{x}$: aritmetik ortalama; ss: standart sapma; F: anova değeri; p: anlamlılık değeri

Tablo 20'den hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin depresyon düzeyleri anne eğitim düzeyine göre karşılaştırıldığında; annesi ilkök, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan bireyler arasında anlamlı fark bulunamamıştır [$F_{(3,496)}=.52$; $p=.67$]. Bu bağlamda, araştırmaya katılan 14-15 yaş

grubundaki ergen bireylerin anne eğitim düzeyleri fark etmeksizin depresyon düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 21. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde depresyon düzeyinin baba eğitim düzeyine göre karşılaştırılması

Boyut	Baba Eğitim	n	$\bar{x}$	ss	F	p	Fark
Depresyon	İlkokul	50	35.72	12.01	2.05	.11	
	Ortaokul	70	36.66	14.73			
	Lise	145	34.51	12.76			
	Üniversite	235	32.73	13.01			
	Total	500	34.10	13.14			

n:katılımcı sayısı; $\bar{x}$: aritmetik ortalama; ss: standart sapma; F: anova değeri; p: anlamlılık değeri

Tablo 21'den hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin depresyon düzeyleri baba eğitim düzeyine göre karşılaştırıldığında; babası ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan bireyler arasında anlamlı fark bulunamamıştır [$F_{(3,496)}=2.05$; $p=.11$]. Bu bağlamda, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin baba eğitim düzeyleri fark etmeksizin depresyon düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir.

3.5. İnternet Bağımlılığı, DEHB Belirtileri ve Depresyon Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Araştırmanın ana amacı doğrultusunda, 14-15 yaş arasında yer alan ergenler bireylerin internet bağımlılığı, DEHB belirtileri ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. İlgili incelemelerde, ikili ilişkiler pearson korelasyon analizi; internet bağımlılığı ve DEHB belirtilerinin depresyon düzeyi üzerindeki etkisi ise çoklu regresyon analiziyle değerlendirilmiştir.

Tablo 22. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde internet bağımlılığı, DEHB ve depresyon düzeyi arasındaki ilişki

	İB	DEHB	DS	H	ÖS	K	PS	D
İB	1							
DEHB	.460**	1						
DS	.364**	.830**	1					
H	.239**	.616**	.491**	1				
ÖS	.384**	.775**	.540**	.433**	1			
K	.409**	.804**	.542**	.333**	.592**	1		
PS	.334**	.678**	.383**	.303**	.447**	.546**	1	
D	.547**	.569**	.400**	.318**	.432**	.511**	.466**	1

İB: İnternet Bağımlılığı (Toplam); DEHB: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Belirtileri; DS: Davranım Sorunu; H: Hiperaktivite; ÖS: Öğrenme Sorunu; K: Kaygı; PS: Psikosomatik Sorunlar; D: Depresyon

Tablo 22’den hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin internet bağımlılığının DEHB ile arasındaki ilişki incelendiğinde; toplam puan ile davranım sorunu, hiperaktivite, öğrenme sorunu, kaygı ve psikosomatik sorunlar boyutlarında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur [DEHB (Toplam): ($r_{500}=.460^{**}$; $p<.001$); Davranım Sorunu: ($r_{500}=.364^{**}$; $p<.001$); Hiperaktivite: ($r_{500}=.239^{**}$; $p<.001$); Öğrenme Sorunu: ($r_{500}=.384^{**}$; $p<.001$); Kaygı: ($r_{500}=.409^{**}$; $p<.001$); Psikosomatik Sorunlar: ($r_{500}=.334^{**}$; $p<.001$)].

Tablo 22’den hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin internet bağımlılığının depresyon düzeyi ile arasındaki ilişki incelendiğinde; pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur [$r_{500}=.547^{**}$; $p<.001$].

Tablo 22’den hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin depresyon düzeylerinin DEHB ile arasındaki ilişki incelendiğinde; toplam puan ile davranım sorunu, hiperaktivite, öğrenme sorunu, kaygı ve psikosomatik sorunlar boyutlarında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur [DEHB (Toplam):

($r_{500}=.569^{**}$; $p<.001$); Davranım Sorunu: ($r_{500}=.400^{**}$; $p<.001$); Hiperaktivite: ($r_{500}=.318^{**}$; $p<.001$); Öğrenme Sorunu: ($r_{500}=.432^{**}$; $p<.001$); Kaygı: ($r_{500}=.511^{**}$; $p<.001$); Psikosomatik Sorunlar: ($r_{500}=.466^{**}$; $p<.001$).

Tablo 22'deki bulgular bir bütün olarak yorumlandığında; araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin internet bağımlılığı, DEHB belirtileri ve depresyon düzeyleri arasında doğru orantı olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, internet bağımlılığı, DEHB belirtileri ve depresyon puanlarından bir tanesi yükselirken diğerleri de yükselmekte; ilgili puanlardan bir tanesi azalırken diğerleri de azalmaktadır.

Tablo 22'deki bulgulardan hareketle, ilgili puanların paralel olarak değişim gösterdiği söylenebilir. Dolayısıyla, ergen bireylerin internet bağımlılığı yükselirken DEHB belirtileri ve depresyon düzeyleri de yükselmektedir. Daha başka bir söylemle, ergen bireylerin internet bağımlılığı azalırken DEHB belirtileri ve depresyon düzeyleri de azalmaktadır. Aynı değişimler, DEHB belirtileri ve depresyon düzeyi için de geçerlidir.

Tablo 23. 14-15 yaş grubunda yer alan ergen bireylerde internet bağımlılığı ve DEHB belirtilerinin depresyon düzeyi üzerindeki etkisi

Bağımsız Değişkenler	B	S.H.	β	t	p
İnternet Bağımlılığı	.43	.05	.36	9.40	.000
DEHB Belirtileri (Toplam)	.45	.16	.65	2.84	.01
Davranım Sorunu	-.54	.24	-.22	-2.23	.03
Hiperaktivite	-.14	.26	-.03	-.56	.58
Öğrenme Sorunu	-.42	.29	-.10	-1.45	.15
Kaygı	.03	.25	.01	.12	.90
Psikosomatik Sorunlar	.18	.29	.04	.61	.54
$R=.70$; $R^2=.45$; $\Delta R^2=.44$; $F=56.87$; $p=.000$					

S.H.: Standart Hata; β : Beta Değeri; t: bağımsız gruplar t testi değeri; p: anlamlılık değeri

Tablo 4.23'ten hareketle, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin internet bağımlılığı ve DEHB puanlarının depresyon düzeyi üzerindeki etkisine yönelik kurulan modelin anlamlı olduğu tespit edilmiştir [$F_{(6,493)}=56.87$; $p=.000$]. Bu kapsamda, araştırmanın bağımsız değişkenleri bir bütün olarak depresyon düzeyini yordamaktadır. Ayrıca, internet bağımlılığı ve DEHB puanları, depresyon düzeyi varyansının %44'ünü açıklamaktadır.

β katsayıları incelendiğinde, internet bağımlılığı ile DEHB toplam puanı ve davranım sorunu boyutunun bağımsız olarak depresyon düzeyini etkilediği belirlenmiştir. Fakat hiperaktivite, öğrenme sorunu, kaygı ve psikosomatik sorunlar boyutlarının depresyon düzeyini anlamlı düzeyde etkilemediği tespit edilmiştir [İnternet Bağımlılığı: ($\beta=.36$; $p=.000$); DEHB (Toplam): ($\beta=.65$; $p=.01$); Davranım Sorunu: ($\beta=-.22$; $p=.03$); Hiperaktivite: ($\beta=-.03$; $p=.58$); Öğrenme Sorunu: ($\beta=-.10$; $p=.15$); Kaygı: ($\beta=.01$; $p=.90$); Psikosomatik Sorunlar: ($\beta=.04$; $p=.54$)].

Tablo 23'teki bulgular bir bütün olarak yorumlandığında; 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin internet bağımlılığı ile DEHB toplam puanı ve davranım sorunu boyutunun depresyon düzeyini yordadığı; hiperaktivite, öğrenme sorunu, kaygı ve psikosomatik sorunlar boyutlarının ise depresyon düzeyini yordamadığı söylenebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu bölümde, 14-15 yaş arasında yer alan ergenlerde internet bağımlılığının DEHB belirtileri ve depresyon ile ilişkisine yönelik ulaşılan sonuçların tartışması yapılmıştır. Bu bağlamda, araştırmanın ulaştığı her sonucu, literatürdeki araştırmalar ile mukayese ederek çıkarımlar yapılmıştır.

4.1. İnternet Bağımlılığına Yönelik Sonuçların Tartışılması

Araştırmanın alt amaçları kapsamında katılımcı grubunu oluşturan 14-15 yaş grubundaki ergenlerin internet bağımlılıkları değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmelerde, internet bağımlılığının cinsiyet, ekonomik düzey, yaşanan yer, anne ve baba eğitim durumuna göre karşılaştırılması yapılmış olup hiçbir incelemede anlamlı bir sonuca ulaşılamamıştır. Bu doğrultuda, 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin internet bağımlılıklarında demografik değişkenlerin etkisinin olmadığı söylenebilir. 14-15 yaş grubu gibi sınırlı bir yaş grubunun bu araştırmaya dahil edilmesi, bu sonuçların temel sebebi olabilir. Z kuşağı olarak adlandırılan 14-15 yaş arası bireyler, benzer sosyal ve kültürel etmenlerin etkisi altındadır.

Ergenlik döneminde kişilik gelişimi, bireyselleşme ve duygusal olgunlaşma ön plana çıkmaktadır. Ergenler kendilerini tanıma amacıyla bazı tutumlar gösterebilir ve kimlik denemeleri yaparlar. Cinsiyet farkı gözetmeksizin bu yaş grubundaki her birey interneti yoğun olarak kullanmaktadır. Bu kullanımda, sosyal medya etkisi veya ödevlerin yapılması ya da oyun oynama gibi farklı etkenler olsa da, eğlenme, ait olma, bağımsız olma gibi psikolojik ihtiyaçları, meraklarına karşılık aradıkları cevapları yakın çevresinden edinemeyince internete yönelirler. Günümüzde her bireyin, teknolojinin daha erişilebilir hale gelmesiyle beraber internette daha çok vakit harcamaya başladığı açıktır. Bu bağlamda, demografik değişkenler fark etmeksizin yapılan her incelemede 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin internet bağımlılıkları arasında farklılaşmamaktadır.

İnternet bağımlılığı üzerine yürütülen araştırmalar ele alındığında, pek çok çalışmanın ulaştığı sonuçlar bakımından bu araştırmayı desteklediği belirlenmiştir. Örneğin; Ladikli ve Ziyalar (2021)'ın araştırmasında, bu çalışma ile benzer olarak

internet bağımlılığının cinsiyet bağlamında anlamlı fark göstermediği belirlenmiştir. Terzioğlu (2017) tarafından yürütülen araştırmada, üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri demografik değişkenlere göre incelenmiş ve bu çalışma ile ortak sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca, Çevik ve Çelikkaleli (2010)'nin araştırmasında hem bu çalışmayı hem de Terzioğlu (2017)'nin araştırması ile örtüşen sonuçlar edinilmiştir. Çevik ve Çelikkaleli (2010)'nin araştırmasında da baba eğitim durumuna bağlı olarak anlamlı sonucun bulunamaması, bu araştırmanın elde ettiği sonuçların literatür ile uyuştuğunu göstermektedir.

Literatürdeki araştırmalar incelendiğinde, hem bu araştırma hem de Çevik ve Çelikkaleli (2010)'nin ve Terzioğlu (2017)'nin araştırmalarıyla uyum göstermeyen çalışmalar da tespit edilmiştir. Örneğin; Çetinkaya (2013)'nin araştırmasında bu çalışma ile zıtlık oluşturacak şekilde cinsiyet ve ekonomik düzeyin internet bağımlılığı üzerinde anlamlı etkisi bulunmuştur. Günümüzde giderek artan internet kullanımı ve hızla gelişen teknolojik cihazlar, bireylerin bazı (cinsiyet, ekonomik düzey, anne-baba eğitim durumu) demografik değişkenler fark etmeksizin, gerek eğitim için gerekse sosyalleşme ve bilgi edinme amaçlarıyla yaygın olarak kullanılması bu farklılıkların azalmasına yol açmış olabilir. Ayrıca, Arslan (2019)'ın çalışmasında da cinsiyet, ekonomik düzey, anne ve baba eğitim durumuna göre lise öğrencilerinin internet bağımlılıklarının anlamlı fark gösterdiğinin tespit edilmesi, bu çalışma ile örtüşmemektedir. Fakat bu araştırmaların farklı zamanlarda ve farklı örneklemelerde yürütüldüğü göz önüne alındığında, araştırma kapsamında elde edilen sonuçların literatüre güncel bir bakış açısı kattığı söylenebilir.

4.2. DEHB Belirtilerine Yönelik Sonuçların Tartışılması

Araştırmanın alt amaçları kapsamında katılımcı grubunu oluşturan 14-15 yaş grubundaki ergenlerin DEHB belirtileri değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmelerde, DEHB belirtilerinin cinsiyet, ekonomik düzey, yaşanan yer, anne ve baba eğitim durumuna göre karşılaştırılması yapılmış olup hiçbir incelemede anlamlı bir sonuca ulaşılamamıştır. Bu doğrultuda, 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin internet bağımlılıklarında demografik değişkenlerin etkisinin olmadığı söylenebilir. Fakat alt boyutlara ilişkin değerlendirmeler incelendiğinde, kaygı ve psikosomatik sorunlar boyutlarında kızlar, hiperaktivite boyutunda annesi ve babası

ilkokul mezunu olanlar ve kaygı boyutunda annesi üniversite mezunu olanlar lehine anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Araştırmanın 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin DEHB belirtileri üzerine elde ettiği sonuçlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, demografik değişkenlerin DEHB belirtilerini anlamlı düzeyde etkilemediği; fakat hiperaktivite, kaygı ve psikosomatik sorunlar boyutlarının ise cinsiyet, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu gibi değişkenlerden etkilendiği sonucuna varılabilir.

DEHB belirtileri üzerine yürütülen araştırmalar ele alındığında, bu konuda yürütülen araştırmaların sınırlı sayıda olduğu belirlenmiştir. Yapılan az sayıdaki çalışmaların bazıları bu araştırmanın sonuçları ile uyumluluk gösterirken, bazıları ise bu araştırmanın sonuçları ile zıtlık oluşturmaktadır. Erdem ve Pak (2012) tarafından yürütülen araştırma incelendiğinde, çocukların ve ergen bireylerin DEHB belirtilerine yönelik çıkarımlar yaptığı belirlenmiştir. Erdem ve Pak (2012)'in araştırmasında bu çalışmaya benzer olarak cinsiyet değişkeninin DEHB belirtilerinde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadıklarının tespit edilmesi, her iki araştırmayı da ortak bir zeminde buluşturmaktadır. Fakat Savi (2008) tarafından yürütülen araştırmada ise 12-15 yaş arası bireylerin DEHB belirtileri değerlendirilmiş; fakat hem Erdem ve Pak (2012)'in araştırması hem de bu çalışma ile zıtlık oluşturan sonuçlar elde edilmiştir. Savi (2008)'nin araştırmasına göre, cinsiyet değişkeninin DEHB belirtileri üzerinde anlamlı etkisi olduğu söylenebilir. Bu sonuçta, Savi (2008)'nin araştırmasını bu çalışma ile ayıştırmaktadır.

Araştırmanın DEHB belirtileri üzerine elde ettiği sonuçlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, literatürde benzer araştırmaların sınırlı olmasından kaynaklı olarak araştırma bağlamında alanyazına çeşitlilik kattığını söylemek mümkün olmaktadır.

4.3. Depresyona Yönelik Sonuçların Tartışılması

Araştırmanın alt amaçları kapsamında katılımcı grubunu oluşturan 14-15 yaş grubundaki ergenlerin depresyon düzeyleri değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmelerde, depresyon düzeyinin cinsiyet, ekonomik düzey, yaşanan yer, anne ve baba eğitim durumuna göre karşılaştırılması yapılmış olup hiçbir incelemede anlamlı bir sonuca ulaşılamamıştır. Bu doğrultuda, 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin depresyon düzeylerinin demografik değişkenlerin etkisinin olmadığı

söylenbilir. 14-15 yaş grubu gibi sınırlı bir yaş grubunun bu araştırmaya dahil edilmesi, internet bağımlılığında olduğu gibi bu sonuçların temel sebebi olabilir. Aralarında maksimum 1 yaş farkı olan katılımcıların hayata bakışları, beklentileri, kırgınlıkları ve isteklerinin temel olarak benzer olması beklenmektedir. Bu kapsamda, 14-15 yaşındaki herhangi bir bireyin depresyon düzeyini yükselten olay ve durumlar, aynı yaş grubundaki farklı kişileri de temel olarak benzer şekilde etkileyeceği düşünülmektedir. Bu duruma bağlı olarak da 14-15 yaş grubunda yer alan bireylerin depresyon düzeylerinin cinsiyet, ekonomik düzey, yaşanan yer, anne ve baba eğitim durumu gibi demografik değişkenler bağlamında anlamlı fark göstermesi daha anlaşılır olabilmektedir.

Depresyon düzeyi üzerine yürütülen araştırmalar ele alındığında, pek çok çalışmanın ulaştığı sonuçlar bakımından bu araştırmayı desteklediği belirlenmiştir. Örneğin; Özdel vd. (2002) tarafından yürütülen araştırmada, üniversite öğrencilerinin depresyon düzeyleri demografik değişkenlere göre incelenmiş ve bu çalışma ile ortak sonuçlara ulaşılmıştır. Özdel vd. (2002)'nin araştırmasında bu çalışmaya paralel olarak bulunduğu ekonomik düzey, yaşanan yer, anne ve baba eğitim durumunun depresyon düzeyi anlamlı farklara sebebiyet vermemesi, bu çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir. Ayrıca, Erözkan (2005)'in araştırmasında hem bu çalışmayı hem de Özdel vd. (2002)'nin araştırması ile örtüşen sonuçlar edinilmiştir. Ek olarak, Yelkenci (2013)'nin araştırmasında, üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin depresyon düzeylerinde cinsiyet, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumuna dayalı olarak anlamlı sonuçların bulunamaması, bu araştırmanın elde ettiği sonuçların literatür ile uyuştuğunu işaret etmektedir.

Literatürdeki araştırmalar incelendiğinde, hem bu araştırma Özdel vd. (2002)'nin, Erözkan (2005)'in ve Yelkenci (2013)'nin araştırmalarıyla uyum göstermeyen çalışmalar da tespit edilmiştir. Örneğin; Durmuşoğlu ve Doğru (2006)'nin araştırmasında bu çalışma ile zıtlık oluşturacak şekilde baba eğitim durumunun depresyon üzerinde anlamlı etkisi bulunmuştur. Ayrıca, Sezer ve Oğuz (2010)'in çalışmasında da cinsiyet ve yaşanan yere göre katılımcıların depresyon düzeylerinin anlamlı fark gösterdiğinin tespit edilmesi, bu çalışma ile örtüşmemektedir. Ayrıca, Polat ve Coşkun (2021)'un çalışmasında, depresyonun cinsiyete dayalı anlamlı fark gösterdiğinin tespit edilmesi, bu araştırmanın sonuçları

ile uyumsuzdur. Bu bağlamda, bu çalışma ile örtüşmediği söylenebilir. Arpacıoğlu, Baltalı ve Ünübol (2021)'un araştırmasında da Polat ve Coşkun (2021)'un çalışmasını destekler nitelikte sonuçlar elde edilmesi, Arpacıoğlu, Baltalı ve Ünübol (2021)'un araştırmasını tıpkı Polat ve Coşkun (2021)'un çalışması gibi bu araştırmadan ayırtmaktadır. Fakat ilgili araştırmaların farklı zamanlarda ve farklı örneklemelerde yürütüldüğü göz önüne alındığında, araştırma kapsamında elde edilen sonuçların literatüre önemli düzeyde katkı sağladığı söylenebilir.

4.4. İnternet Bağımlılığının DEHB Belirtileri İle İlişkisine Yönelik Sonuçların Tartışılması

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, 14-15 yaş arasındaki ergen bireylerin internet bağımlılığı ile DEHB belirtileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu bağlamda, internet bağımlılığını tanımlayan örneğin; kontrolsüz bir şekilde internette uzun süre geçiriyor olmalarının yanı sıra dürtüsel davranışlara eğilimin artması, özdenetimin azalması, istenilen keyfi alması için giderek daha fazla oranda internet kullanmaya ihtiyaç duyması ve bununla beraber günlük hayatta rutin olarak yapması gereken işleri yapmakta zorluk yaşaması, DEHB belirtilerinin (davranım sorunu, hiperaktivite, kaygı, psikomatik sorunlar, öğrenme sorunları) artmasına yol açmış olabilir. Araştırmamızda ulaşılan sonuçlardan hareketle; internet bağımlılığı, DEHB belirtileri arasında pozitif yönlü ilişki olduğu söylenebilir. Bu ilişki, ilgili değişkenler arasında doğru orantı olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Coşkun (2019)'un ergenlerle yürüttüğü, DEHB olan bireylerin internet bağımlılığı ve siber mağduriyet yaygınlığını konu aldığı araştırmasında elde ettiği sonuç, bu çalışmanın internet bağımlılığı ve DEHB belirtileri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmasını destekler niteliktedir. Ayrıca, Luş ve Eroğlu (2019)'nun yaptığı araştırmada da DEHB puanları yükselirken internet bağımlılığı puanlarının da yükseldiği; DEHB puanları düşerken internet bağımlılığı puanlarının da düştüğü sonucu elde edilmiştir. Bunun sebebi olarak ilgili araştırmada, örneklem grubunun çocuklardan oluşması gösterilmiştir. Katılımcıların yaş grubunun küçük olması onları internet oyunlarına yönlendirir iken; DEHB belirtileri göstermeleri ise, çocukların özdenetim bağlamında eksiklikler yaşayıp internet oyunlarına daha kolay bağımlı hale gelmelerine sebep gösterilmiştir. Bu bağlamda, Luş ve Eroğlu (2019)'nun

araştırmasının bu çalışmayı doğrudan desteklediği söylenebilir. Kahraman ve Demirci (2018)'nin araştırmasında da oyunların sağlamış olduğu ödüllendirme sisteminin DEHB belirtileri gösteren çocuklarda beyindeki dopaminerjik sistemi uyardığı ifade edilmiş ve bu kapsamda DEHB belirtileri ile internet bağımlılığı arasındaki pozitif yönlü ilişkiye gerekçe sunulmuştur. DEHB belirtileri taşıyan çocuklarda öz kontrol eksikliği ve ödüllendirmeye duyulan ihtiyaç, Yen vd. (2007)'nin araştırmasında vurgulanmıştır. Dolayısıyla, DEHB belirtileri ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi değerlendiren çalışmaların genel olarak bu araştırmayı destekler nitelikte sonuçlar elde ettiği söylenebilir.

4.5. İnternet Bağımlılığı ve Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçların Tartışılması

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, 14-15 yaş arasındaki ergen bireylerin internet bağımlılığı ile depresyon düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Yapılan analizler sonucunda internet bağımlılığı puanları arttıkça depresyon puanlarının arttığı görülmektedir. İnternet bağımlılığı ve depresyon arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu konusunda literatürde birçok araştırma bulunmaktadır.

Ergenlerin, kontrolsüz bir şekilde internette uzun süre kalması, dürtüsel davranışlara eğilimin artması, özdenetimin azalması, istenilen keyfi alması için giderek daha fazla oranda internet kullanmaya ihtiyaç duyması ve bununla beraber günlük hayatta rutin olarak yapması gereken işleri yapmakta zorluk yaşaması, depresyon belirtilerinin (Arkadaşlarından ve sosyal etkinliklerden uzak durmak, üzüntülü ve umutsuz ruh hali, odaklanma ve motivasyonun düşük olması, hiçbir şeyden zevk alamama, eleştirilere karşı aşırı tepkili olma, özgüvenin düşük olması, suçluluk duyguları, öfkeli olma) artmasına yol açmış olabilir.

Günay, Öztürk ve Aslantaş (2018) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılan “internet bağımlılığı ve depresyon düzeyleri” konulu araştırması ve As (2015)'in öğrenci yurdunda kalan üniversite öğrencileriyle yürüttüğü, “Üniversite öğrencilerinin İnternet bağımlılığı ile Beck Depresyon Ölçeği arasındaki ilişki” konulu araştırmaları, bu çalışmanın sonuçlarını desteklediği söylenebilir. Bu çalışmalara ilaveten Yaygır

(2018) tarafından yine üniversite öğrencileriyle yürütülen internet bağımlılığı depresyon ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi konulu araştırması da bu çalışmanın sonuçlarını destekler nitelikte bulgulara ulaşması, araştırma kapsamında elde edilen sonuçların daha önce benzer konularda yürütülen araştırmaları desteklediğini göstermesi bakımından önem arz etmektedir.

Bazı araştırmalarda doğrudan olmasa da, dolaylı olarak bu çalışmayı destekleyen sonuçlar elde edilmiştir. Örneğin; Dikmen (2021) tarafından yapılan araştırmada sosyal medya bağımlılığı ve depresyon arasındaki ilişki değerlendirilmiş olup sosyal medya bağımlılığının depresyonu yordadığı sonucu elde edilmiştir. Bu araştırmada da internet bağımlılığının depresyonu yordamasının tespit edilmesi, her iki çalışmayı ortak bir zeminde buluşturması bakımından önemlidir.

Anlayışlı ve Bulut-Serin (2021)'in araştırmasında, bu çalışma ile paralel olarak internet bağımlılığı ile depresyon arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca, Günay vd. (2018) tarafından üniversite öğrencilerinin katılımıyla yürütülen araştırmada internet bağımlılığı ve depresyon arasındaki ilişki değerlendirilmiş olup bu çalışmayı destekleyici sonuçlar elde edilmiştir. Günay vd. (2018)'nin araştırmasında da bu çalışmada olduğu gibi internet bağımlılığı ve depresyon arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunması, her iki araştırmayı ortak bir zemine oturtmaktadır. Ayrıca, As (2015) tarafından yapılan araştırmada ise depresyona yatkınlık düzeyinin internet bağımlılığının sebebi de olabileceği, sonucu da olabileceği şeklinde elde ettiği bulgular, her iki değişken arasındaki ilişkiyi göstermesi bakımından önemlidir. Bu bağlamda, As (2015)'in çalışmasının Günay vd. (2018) tarafından yapılan çalışma ve bu araştırma ile örtüştüğü söylenebilir.

Sağat (2017) tarafından ergenlerle yaptığı araştırmada, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğunun, internet bağımlılığının benlik algısı ve benlik saygısı üzerine etkisini ele almıştır. Sağat'ın araştırmasının sonuçlarının, bu çalışmanın sonuçlarını destekler nitelikte bulgulara ulaşması, araştırma kapsamında elde edilen sonuçların daha önce benzer konularda yürütülen araştırmaları desteklediğini göstermesi bakımından önem arz etmektedir.

4.6. DEHB Belirtileri ve Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçların Tartışılması

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, araştırmaya katılan 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin depresyon düzeylerinin DEHB ile arasındaki ilişki incelendiğinde; toplam puan ile davranım sorunu, hiperaktivite, öğrenme sorunu, kaygı ve psikosomatik sorunlar boyutlarında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur.

Bu bilgiler ekseninde, ergen bireylerin DEHB belirtilerinin artması yani, sosyal etkinliklerden ve sosyalleşmeden uzaklaşma, odaklanmada ve motivasyonda zorluk yaşaması, duygudurum değişiklikleri, sinirlilik, öfkeli olma gibi belirtilerin artması benzer belirtiler gösteren depresyon belirtilerinin de artmasına yol açmış olabilir.

Karaman'ın (2011) DEHB olan çocuk ve ergenlerde depresyon ve anksiyete düzeyleri araştırmasının sonuçlarında, DEHB olgularında depresyonun daha fazla olduğunu göstermekte, yaş arttıkça depresyon puanları da artabilir. Bunun nedeni yaşla birlikte çocukların bilişsel kapasitelerinin artması nedeniyle yetersizliklerini daha iyi fark edebilmeleri, derslerinde arkadaşları kadar başarılı olamamaları ve davranış sorunları nedeniyle arkadaşları tarafından dışlanmaları olabilir. Karaman'ın araştırma sonucunun bu araştırma ile ortak bir zeminde buluşturması bakımından önemlidir.

Yen vd. (2007)'nin ergenler ile yaptığı çalışmada; internet bağımlılığı DEHB, depresyon, sosyal fobi ve saldırganlık gibi psikiyatrik sorunlar bakımından ele aldığı araştırma sonucuna göre internet bağımlılığı ile DEHB ve depresyon arasında anlamlı bir ilişkili olduğu görülmüştür. Araştırmadan elde edilen bu bulgular literatürde yer alan farklı çalışmaların sonuçlarıyla da uyum göstermektedir.

Wong, Chen ve Yen (2019)'in araştırmasında, bu araştırmada olduğu gibi DEHB belirtileri ve depresyon arasındaki ilişkinin pozitif yönlü olduğu belirlenmiştir. Bu sonucun gerekçesi ise, ebeveynlerin DEHB belirtileri taşıyan çocuklarına karşı ilgisiz ve bilgisiz tavırları olduğuna dikkat çekilmiştir. Ebeveynleri tarafından doğru şekilde ilgi ve davranış göremeyen çocukların depresyon düzeylerinin yükselmesine ek olarak, internet bağımlılıklarının da yükseldiği ifade edilmiştir. Çünkü, depresyona giren çocuklar için internet ve internete dayalı oyunların hem gerçek hayattan kaçış hem de bir ödül olduğu açıklanmıştır.

SONUÇLAR

Araştırmaya katılan 14-15 yaş arası ergenlerin internet bağımlılığı düzeyinin hem de depresyon düzeyi yüksek bulunmuştur. Ayrıca depresyon ile hem internet bağımlılığı hem de DEHB düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

14-15 yaş arasında yer alan ergenlerde internet bağımlılığının DEHB belirtileri ve depresyon ile ilişkisine yönelik yapılan araştırmanın sonuçları paylaşılmıştır. Bu kapsamda, araştırma bulgularından hareketle edinilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

14-15 yaş arasında yer alan ergen bireylerin internet bağımlılıkları cinsiyete göre denktir.

Ailesi düşük, orta ve yüksek düzeyde gelire sahip ergen bireylerin internet bağımlılığı benzer düzeydedir. İlçe, şehir ya da büyük şehirlerde yaşayan ergen bireylerin internet bağımlılıkları benzerdir. Annesi ilköğretim, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan ergen bireyler, internet bağımlılığı bakımından anlamlı bir sonuca ulaşamamıştır. Babası ilköğretim, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan ergen bireylerin internet bağımlılıklarının denk olduğunu söylemek mümkündür.

Toplam puan ile davranım sorunu, hiperaktivite ve öğrenme sorunu boyutlarında kız ve erkek bireyler arasında anlamlı sonuçlar edinilememiştir. Fakat, kaygı ve psikosomatik sorunlar boyutlarında kızların puanı erkeklerin puanından anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.

Katılımcı grubunun DEHB belirtileri ekonomik düzeye göre incelendiğinde, toplam puan ile alt boyutların tamamında anlamlı bir sonuca ulaşamamıştır.

14-15 yaş grubundaki ergen bireylerin DEHB belirtileri yaşadıkları yere göre incelendiğinde, toplam puan ile alt boyutların tamamında anlamlı bir sonuca ulaşamamıştır.

Toplam puan ile davranım sorunu, öğrenme sorunu ve psikosomatik sorunlar boyutlarında annesi ilköğretim, ortaokul, lise ve üniversite mezunu bireyler arasında anlamlı fark olmadığı sonucu edinilmiştir. Fakat, hiperaktivite boyutunda annesi ilköğretim mezunu olan katılımcıların puanı annesi üniversite mezunu olanlardan; kaygı boyutunda ise, annesi üniversite mezunu olan katılımcıların puanı annesi ortaokul ve

lise mezunu olan katılımcıların puanından anlamlı düzeyde yüksek puan aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Toplam puan ile davranım sorunu, öğrenme sorunu, kaygı ve psikosomatik sorunlar boyutlarında babası ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu bireyler arasında anlamlı fark olmadığı sonucu edinilmiştir. Fakat hiperaktivite boyutunda babası ilkokul mezunu olan katılımcıların puanı babası üniversite mezunu olanlardan anlamlı düzeyde yüksek puan aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan kız ve erkeklerin depresyon düzeyleri denktir. Ailesi düşük, orta ve yüksek düzeyde gelire sahip ergen bireylerin depresyon düzeyleri benzer düzeydedir. İlçe, şehir ya da büyükşehirlerde yaşayan ergen bireylerin depresyon düzeyleri benzerdir. Annesi ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan ergen bireyler depresyon düzeyleri bakımından anlamlı bir fark göstermemektedir. Babası ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan ergen bireylerin depresyon düzeylerinin denk olduğunu söylemek mümkündür.

14-15 yaş arasında yer alan ergen bireylerin internet bağımlılığı, DEHB belirtileri ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde, pozitif yönlü ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuçtan hareketle, internet bağımlılığı, DEHB belirtileri ve depresyon düzeyi arasında doğru orantı olduğu söylenebilir.

14-15 yaş arasında yer alan ergen bireylerin internet bağımlılığı ve DEHB belirtilerinin depresyon düzeyleri üzerindeki etkisi incelendiğinde, anlamlı sonuçlara varılmıştır. Bu sonuçtan hareketle, internet bağımlılığı ve DEHB belirtilerinin depresyon düzeyini yordadığını söylemek mümkündür.

ÖNERİLER

Bu araştırmanın konusu, 14-15 yaş arasında yer alan ergenlerde internet bağımlılığının DEHB belirtileri ve depresyon ile ilişkisidir. Araştırma konusu göz önüne alındığında, ileride benzer konularda çalışma yürütecek araştırmacılara bazı öneriler verilebilir:

Bu araştırmanın değişkenleri; internet bağımlılığı, DEHB belirtileri ve depresyon düzeyidir. Daha başka çalışmalarda bu değişkenlere ek olarak; yalnızlık,

çocukluk çağı travmaları, erken dönem uyumsuz şemalar vb. gibi değişkenler arası ilişkiler de ele alınabilir. Bu sayede, daha başka değişkenler arasındaki ilişkilere yönelik çıkarımlar elde etmek mümkün olabilir.

Bu araştırmanın evreni 14-15 yaş grubundaki ergen bireylerdir. İleride yapılacak araştırmalar daha farklı yaş grupları veya daha başka evrenler özelinde yürütülebilir. Bu sayede, ergen bireylerden farklı olarak daha başka yaş grubunda yer alan bireylere ilişkin çıkarımlar da yapılabilir.

Bu araştırmanın modeli, ilişkisel tarama modelidir. Daha sonra yapılacak araştırmalarda, deneme modeli tercih edilebilir. Bu sayede, internet bağımlılığı, DEHB belirtileri ve depresyon düzeyi üzerinde etkisi bulunan bağımsız değişkenler tespit edilebilir.

Bu araştırmada, anket uygulaması yapılmış olup nicel veriler toplanmıştır. Başka çalışmalarda, nicel verilerden farklı olarak nitel veriler de toplanabilir. Bu sayede, nicel verilen nitel verilerle desteklenmesi sağlanabilir.

Çocukların ve ergen bireylerin internet ve sosyal medya bağımlılığından korunması için öğretmen ve veli işbirliği yapılabilir. Bu konuda öğretmenlere hizmet içi eğitim sağlanabilir. Öğretmenler de bu eğitimlerde öğrendiklerini toplantılar aracılığıyla velilerle paylaşabilir. Ayrıca, öğrencilerin bilgilendirilmesi için internet ve sosyal medyanın dikkatli kullanılmasına ilişkin seminer verilebilir.

Ebeveynler ergenlik dönemindeki çocuklarını internet ve sosyal medya bağımlılığından kurtarmak için onlarla daha çok zaman geçirilebilirler. Beraber yapılan kitap okuma saati, film izleme etkinliği, ev işleri ya da sosyal ve kültürel faaliyetler ergen bireylerin zamanlarını daha kaliteli geçirmesini sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Aarts, H. ve Dijksterhuis, A. (2000). Habits as knowledge structures: automaticity in goal-directed behavior, *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(1), 53-63.
- Abalı, O. (2021). *Hiperaktivite ve Dikkat Eksikliği*. İstanbul: Adeda.
- Akgündüz, H., Oral, B. ve Avanoğlu, Y. (2006). Bilgisayar oyunları ve internet sitelerinde sanal şiddet öğelerinin değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 171.
- Aksoy, F., & Ünübol, H. (2021). Ergenlerde internet bağımlılığı ile şema mekanizmaları arasındaki ilişki. *Bağımlılık Dergisi*, 22(2), 103-113.
- Altunbaş, G., Ercan, S., Davutoğlu, V., Ünal, A., Bülbül, F. (2012). Relationship of cardiovascular disease and depression. *JMOOD*, 2(2): 84-90.
- Angst, J. (1992). Epidemiology of depression. *Psychopharmacology*.
- Anlayışlı, C., & Serin, N. B. (2019). Lise öğrencilerinde internet bağımlılığı ve depresyonun cinsiyet, akademik başarı ve internete giriş süreleri açısından incelenmesi. *Folklor/edebiyat*, 25(97), 730-743.
- Arpacıoğlu, S., Baltalı, Z., & Ünübol, B. (2021). COVID-19 pandemisinde sağlık çalışanlarında tükenmişlik, Covid korkusu, depresyon, mesleki doyum düzeyleri ve ilişkili faktörler. *Cukurova Medical Journal*, 46(1), 88-100.
- Arslan, A. (2019). Ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Sivas ili örneği. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 63-80.
- As, M. (2015). Bir öğrenci yurdunda kalan üniversite öğrencilerindeki İnternet bağımlılığı ile Beck Depresyon Ölçeği arasındaki ilişki. *Konuralp Medical Journal*, 7(1), 6-14.
- Aslan, A.A., Sarı, B.A. Kuruoğlu, A. (2012). *Depresif duygudurumdan major depresyona klinik spektrum*. Klinik Psikiyatri, 15:56-64.
- Atkinson, R. (1996). Psikolojiye Giriş, (Çev. Öznur Öncül ve Deniz Ferhatoğlu). Arkadaş Yayınları, Ankara.
- Batıgün, A. D., & Kılıç, N. (2011). İnternet Bağımlılığı ile Kişilik Özellikleri, Sosyal Destek, Psikolojik Belirtiler ve Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67).
- Bayraktar, F. (2013). *İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bell, J.A. (1985). *Affective disorders*. Psychiatry, Harwal Publishing Company, Pennsylvania, 52-54.
- Brown, T. E. (1996). *Brown attention deficit disorder scales manual*. San Antonio, CA: Psychological Corporation.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum*. (12. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

- Can, M. Ş. (2007). *İlköğretim II. kademe öğrencilerinde görülen “madde bağımlılığı” alışkanlığı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya Üniversitesi.
- Cesur, E., & Akyol, A. K. (2019). Annelerinin görüşlerine göre DEHB tanılı çocukların okullarda karşılaştıkları sorunlar. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 50(50), 80-95.
- Chang, M. K. ve Man Law, S. P. (2008). Factor structure for Young’s Internet Addiction Test: A confirmatory study. *Computers in Human Behavior*, 24(6).
- Chen, K., Chen, I. ve Paul, H. (2001). Explaining online bahavioral differences: An Internet dependency perspective. *The Journal of Computer Information Systems*, 41(3), 59.
- Çetinkaya, M. (2013). İlköğretim öğrencilerinde internet bağımlılığının incelenmesi (Yayımlanmamış doktora tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çevik, B. & Çelikkaleli, Ö. (2010). Ergenlerin arkadaş bağlılığı ve internet bağımlılığının cinsiyet ebeveyn tutumu ve anne baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 225-240.
- Çöpür, M., Elmas, İ. ve Can, Y. (1995). Madde Bağımlılığı ve Antisozyal Kişilik. *Kriz Dergisi*, 3(1-2), 194-196.
- Conners CK (1997) *Conners’ rating scales-revised technical manual*. New York, Multi-Health Systems.
- Coşkun, K. (2019). *Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan ergenlerin internet bağımlılığı ve siber mağduriyet yaygınlığının araştırılması* (Master's thesis, Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Demirci, İ. (2019). Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması, depresyon ve anksiyete belirtileriyle ilişkisinin değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20, 15-22.
- Dereboy, Ç., Şenol, S., Şener, Ş., & Dereboy, F. (2007). Conners kısa form öğretmen ve ana baba derecelendirme ölçeklerinin geçerliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18(1), 48-58.
- Dikmen, M. (2021). COVID-19 pandemisinde üniversite öğrencilerinin depresyon düzeylerinin sosyal medya bağımlılığı üzerindeki rolünün incelenmesi: Bir yapısal eşitlik modeli. *Bağımlılık Dergisi*, 22(1), 20-30.
- Dinç, M. (2010). *İnternet Bağımlılığı*, Ferfir Yayınları, İstanbul.
- Durmuşoğlu, N., & Doğru, S. S. Y. (2006). Çocukluk örseleyici yaşantılarının ergenlikteki yakın ilişkilerde bireye etkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 237-246.
- Ergin, A., Uzun, S. U., & Bozkurt, A. İ. (2013). Tıp fakültesi öğrencilerinde internet bağımlılığı sıklığı ve etkileyen etmenler. *Pamukkale Tıp Dergisi*, (3), 134-142.

- Erözkan, A. (2005). Üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılık ve depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 129-155.
- Eskin Mehmet, Ertekin Kamil, Harlak Hacer, Dereboy Çiğdem, “Lise Öğrencisi Ergenlerde Depresyonun Yaygınlığı ve İlişkili Olduğu Etmenler” *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2008, 19(4), 382-389.
- Ertekin, Y. H., Ertekin, H., Uludağ, A., & Tekin, M. (2016). İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinde internet bağımlılığı: Çanakkale örnekleme. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, 20(2), 72-76.
- Everhard, R. A. (2000). *Characteristics of pathological Internet users: An examination of on-line gamers*. Unpublished doctorate's thesis, The Department of Psychology, Spalding University.
- Fraenkel, J. R. & Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education*. New York: Mc-Graw-Hill International Edition.
- George, D. & Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by step: a simple guide and reference*. Boston: Pearson.
- Gonzalez, N. A. (2002). *Internet addiction disorder and its relation to impulse control*. Unpublished master's thesis, Texas A&M University – Kingsville.
- Griffiths, M. D. (1999). Internet Addiction: Fact or Fiction?. *The Psychologist*, 12(5), 246-250.
- Günay, O., Öztürk, A., & Arslantaş, E. E. (2018). Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ve depresyon düzeyleri. *Neurological Sciences*, 31, 79-88.
- Güngörmüş, G. (2007). Web tabanlı eğitimde kullanılan oyunların başarıya ve kalıcılığa etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.
- Henderson, E. C. (2001). *Understanding addiction*. University Pres of Mississippi. 4-153
- Huang, A. S. C. (2004). *The bright and dark side of cyberspace: the paradoxical media effects of internet use on gratifications, addiction, social and psychological well-being among taiwan's net-generation*. Unpublished doctorate's thesis, Southern Illinois, University at Carbondale.
- Işık E., Işık U., Taner Y. (2013). *Çocuk, Ergen, Erişkin ve Yaşlılarda Depresif ve Bipolar Bozukluklar*; Ziraat Gurup Matbaacılık, Ankara.
- Jang, K. S., Hwang, S. Y. ve Choi, J. Y. (2008). Internet Addiction and Psychiatric Symptoms Among Korean Adolescents. *The Journal of School Health* , 78(3).
- Kahraman, Ö., & Demirci, E. Ö. (2018). Internet addiction and attention-deficit–hyperactivity disorder: Effects of anxiety, depression and self-esteem. *Pediatrics international*, 60(6), 529-534.
- Kaner, S., Buyukozturk, S., & Iseri, E. (2013). Conners parent rating scale-revised short: Turkish standardization study/Conners anababa dereceleme ölçeği-

yenilenmis kısa: Türkiye stardardizasyon calismasi. *Archives of Neuropsychiatry*, 50(2), 100-110.

- Kaplan, H., Sadock, B. (1995). *Pocket Handbook of Clinical Psychiatry*, second edition, New York. New York University Medical Center, press Williams and Wilkins.S: 97- 112, November
- Karaca, M. (2007). *Sosyolojik bir olgu olarak internet gençliği: Elazığ örneği* Yayınlanmamış doktora tezi, *Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı*, Elazığ.
- Karaca, S. ve Özeltin, G. (2010). Yapılandırılmış grup süreci deneyimi: Görme engelli ergenlerle yürütülen bir grup süreci neler öğretir? *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 1(2), 77-85.
- Karakaş, S., Kiriş, N. (2004). Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğunun Zeka Testlerinden ve ilgili Diğer Nöropsikolojik Araçlardan Yordanabilirliği, *Klinik Psikiyatri* 2004;7:139-152.
- Karaman, D. (2011). “Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan çocuk ve ergenlerde depresyon ve anksiyete düzeyleri. Gülhane Askeri Tıp Akademisi 2013 doi:10.5455/gulhane.15509 Gülhane Tıp Derg 2013; 55: 36-41
- Kitiş, A., Ülgen, S. Y., Zencir, M., & Büker, N. (2012). Evde yaşayan yaşlılarda kognitif düzey, depresyon durumu, fonksiyonel düzey ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Fizyoterapi ve Rehabilitasyon*, 23(3), 137-143.
- Köknel, Ö. (2000). *Duygudurum Bozukluklarının Tarihçesi. Duygu Durum Dizisi* 1:5-11
- Köroğlu, G., Öztürk, Ö., Tellioğlu, N., Genç, Y., Mırsal, H. ve Beyazyürek, M. (2006). Problemlili İnternet Kullanımıyla Başvuran İki Uçlu Bir Hasta Nedeniyle Psikiyatrik Ek Tanı Tartışması: Olgu Sunumu. *Bağımlılık Dergisi*, 7(3), 150-154.
- Kul, S. (2014). Uygun istatistiksel test seçim kılavuzu/guideline for suitable statistical test selection. *Plevra Bülteni*, 8(2), 26-29.
- Kutlu, M., Savcı, M., Demir, Y., & Aysan, F. (2016). Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formunun Türkçe uyarlaması: Üniversite öğrencileri ve ergenlerde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(1), 69-76.
- Ladikli, N., & Ziyalar, N. (2021). Cinsiyet perspektifinden risk alma davranışı ve internet bağımlılığı. *Bağımlılık Dergisi*, 22(1), 76-90.
- Leung, L. (2004). Net-Generation Attributes and Seductive Properties of the Internet as Predictors of Online Activities and Internet Addiction. *Cyberpsychology & Behavior*, 7(3).
- Luş, M. G., & Eroğlu, M. Z. (2019). Internet addiction among adolescents with attention-deficit/hyperactivity disorder. *Cukurova Medical Journal*, 44, 140-147.

- Mackert, M, S. (2003). *Internet habit and addiction*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Michigan State University, Department. of Telecommunication, Michigan.
- McMahon, E. M., Keeley, H., Cannon, M., Arensman, E., Perry, I. J., Clarke, M.,... Corcoran, P. (2014). The iceberg of suicide and self-harm in Irish adolescents: a populationbased study. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 49(12), 1929-1935.
- Merttürk, R. (2005). *Bilgisayar oyunu oynayan ilköğretim öğrencilerinin Saldırganlık, depresyon ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bölümü, İstanbul.
- Murali, V. ve George, S. (2007). Lost Online: an Overview of Internet Addiction. *Advances in Psychiatric Treatment* , 13(1), 24–30.
- Odabaşıoğlu, G., Öztürk, Ö., Genç, Y. ve Pektaş, Ö. (2007). On Olguluk Bir Seri İle İnternet Bağımlılığı Klinik Görünümleri. *Bağımlılık Dergisi*, 8(1), 46-51.
- Ottomanelli, G. (1995). *Children and addiction*. Westport, CT: Praeger Publishers.
- Özdel, L., Bostancı, M., Özdel, O., & Oğuzhanoglu, N. K. (2002). Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler ve sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3(3), 155-161.
- Özgül, B. (2019). *6-8 yaş arası çocukların sayısal miktar karşılaştırma performansı ile aritmetik öğrenme ve dehb semptomları arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özpolat, N. D. *Çocuklardaki dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) tanısı ile annelerdeki depresyon düzeyi arasındaki ilişki* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Öztürk, L. (2005). Türkiye’de Dijital Eşitsizlik:Tübitak-Bilten Anketleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24, 111-131.
- Öztürk, M. O. (2002). *Duygulanım Bozuklukları: Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. (9 Basım). Nobel Tıp Kitabevleri, Ankara.
- Öztürk M. O., Uluşahin, A. (2008). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. 11.Basım, Ankara, Cilt 1, 337-427.
- Polat, Ö. P., & Coşkun, F. (2020). COVID-19 Salgınında sağlık çalışanlarının kişisel koruyucu ekipman kullanımları ile depresyon, anksiyete, stres düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Batı Karadeniz Tıp Dergisi*, 4(2), 51-58.
- Saygılı, S. (2002). *Ergenlik sorunları*. İstanbul: Elit Yayınları.
- Simkova, B. ve Cincera, J. (2004). Internet Addiction Disorder and Chatting in the Czech Republic. *Cyberpsychology & Behavior*, 7(5).

- Terzioğlu, B. C. (2017). *İnternet bağımlılığının yordayıcıları olarak duygusal zeka ve kişilerarası problem çözme* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics*. (6th Edition). Boston: Pearson.
- Till, C., Racine, N., Araujo, D., Narayanan, S., Collins, D. L., Aubert-Broche, B. and Banwell, B. (2013). Changes in cognitive performance over a 1-year period in children and adolescents with multiple sclerosis. *Neuropsychology*, 27(2), 210-219.
- Tuğrul, M. (2015). *Migren ve depresyon hastalıklarına sahip olan bireylerin bakım verme yükleri depresyon düzeyleri ve stresle başa çıkma tarzlarının belirlenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sağat, B. (2017). *Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan ergenlerde görülen internet bağımlılığının benlik algısı ve benlik saygısı üzerine etkisi* (Master's thesis, Işık Üniversitesi).
- Schlozman, S.C., & Schlozman, V. R., 2000, "Chaos in the Classroom: Looking at ADHD", *Educational Leadership*, 58(3), 28-33.
- Sezer, Ö., & Oğuz, V. (2010). Üniversite öğrencilerinde kendilerini değerlendirmelerinin ana baba tutumları ve bazı sosyo demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 743-758.
- Şimşek, Ş., Gökçen, C., Fettahoğlu, E. Ç. (2012). Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (dehb) olan çocukların ebeveynlerinde dehb ve diğer psikiyatrik belirtiler *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 25:230-237.
- Şireli, Ö. (2012). "Depresyon Tanısı Almış Ergenlerde Anne Baba Kabul Reddi Kontrolü Ve Aile İçi İlişkilerin Depresyon Şiddetine Etkisi" Ankara, 2012. (Tıpta Uzmanlık Tezi)
- Tezel, A., Arslan, S., Topal, M., Aydoğan, Ö., Çiğdem, K. O. Ç., & Şenlik, M. (2009). Hemşirelik öğrencilerinin problem çözme becerileri ve depresyon düzeylerinin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(4), 1-10.
- Varma, G. S., Oğuzhanoğlu, N. K., Karadağ, F., Özdel, O., & Amuk, T. (2005). Doğal ve cerrahi menopozda depresyon ve anksiyete düzeyleri ile cinsel doyum arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 8(3), 109-115.
- Yalçıntaş, M. (2019). *Fen bilimleri öğretiminde kuantum öğrenme modeli kullanmanın ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin akademik merak, kaygı, özyeterlik ve başarı düzeylerine etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yalın-Sapmaz, Ş., Yalın, N., Kavurma, C., Tanrıverdi, B. U., Öztekin, S., Köroğlu, E., & Aydemir, Ö. (2017). DSM-5 Düzey 2 Depresyon Ölçeği Türkçe Formunun Güvenilirliği ve Geçerliliği (11-17 Yaş Çocuk Formu ve 6-17 Yaş Ebeveyn Formu). *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 15-21.

- Yaygır, C. (2018). *Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı depresyon ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Yelkenci, İ. (2013). *Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin depresyon ile anksiyete düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* (Master's thesis, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Yen, Ju-Yu., Ko, Chih-Hung., Yen, Cheng-Fang., Wu, Hsiu-Yueh., & Yang, (2007). *MingJen., The Comorbid Psychiatric Symptoms of Internet Addiction: Attention Deficit and Hyperactivity Disorder (ADHD), Depression, Social Phobia, and Hostility, Journal of Adolescent Health.*
- Yellowlees, P., ve Marks, S. (2007). Problematic Internet use or Internet addiction?. *Computers in Human Behavior*, 23.
- Yıldız, C. (2005). Chat (sanal sohbet). A. Tarcın (ed.), *İnternet ve toplum* (syf: 55-89). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldız, Ö., Çakin-Memik, N., & Ağaoğlu, B. (2010). Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Tanılı Çocuklarda Yaşam Kalitesi: Kesitsel Bir Çalışma. *Archives of Neuropsychiatry/Noropsikiatri Arsivi*, 47(4).
- Young, K. S. (1998). Caught in the net: How to recognize the signs of internet addiction--and a winning strategy for recovery. *John Wiley & Sons*.
- Yurdakul, R.S. (2018). Dikkat Eksikliği. *Klinik Tıp Pediatri Dergisi*, 10(3), 27-30.
- Yurteri, N., Pekcanlar Akay, A., & Ellidokuz, H. (2019). DEHB'li çocuklarda sağlıkla ilgili yaşam kalitesinin tip 1 diyabet ve sağlıklı kontrol gruplarıyla karşılaştırılarak değerlendirilmesi. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20(5).
- Yücel, N. & Gürsoy, F. (2013). *Ergenlerin Akran İlişkileri İle Yalnızlık Düzeylerinde İnternet Kullanımının Etkisi*, Anı Yayıncılık.
- Wellington, J. (2006). *Educational research: contemporary issues and practical approaches*. London: Continuum.
- Wong, C. K., Chen, Y. M., & Yen, C. F. (2019). Associations of parental bonding and adolescent internet addiction symptoms with depression and anxiety in parents of adolescents with attention deficit/hyperactivity disorder. *Archives of Clinical Psychiatry (São Paulo)*, 46, 40-43.

EKLER

Ek-1: Ebeveyn Onam Formu

EBEVEYN ONAM FORMU

Bu çalışma, Hande PEKEL tarafından İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nde Dr. Öğr. Üyesi Hakan KARAŞ danışmanlığında yapılmakta olan akademik bir çalışmadır. Çalışma süresince verilecek soruların doğru veya yanlış cevapları yoktur sadece kişisel eğilimleri yansıtmaktadır. Öğrencilere ait kişisel bilgiler ve cevaplar üçüncü bir şahıs ile kesinlikle paylaşılmayacaktır. Katılımcının ilgisi söz konusu olduğu takdirde çalışma sonrasında elde edilecek bulgular kendisiyle paylaşılabilir.

Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük temelindedir. Ankette, öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Verilecek cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacı tarafından değerlendirilecektir; elde edilecek bilgiler bilimsel yayımlar ve sunumlar için kullanılacaktır. Çalışma sonunda, bu çalışmayla ilgili sorularınız cevaplandırılacaktır. Anket/Ölçek kişisel rahatsızlık verecek sorular içermemektedir. Araştırmaya katılım gönüllülük ilkesine bağlı olarak gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için Hande PEKEL'e (E-posta: hande_cirim@hotmail.com) ulaşabilirsiniz.

Hande PEKEL
Araştırma Sorumlusu
2022

Bu çalışmaya çocuğumun gönüllü olarak katılmasına onay veriyorum. Çocuğumdan elde edilecek verilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum. □

Ek-2: Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyet:

- ☐ Kız
- ☐ Erkek

Ailenin Ekonomik Düzeyi:

- ☐ Düşük (Gelir giderden az)
- ☐ Orta (Gelir gidere eşit)
- ☐ Yüksek (Gelir giderden fazla)

Yaşanılan Yer:

- ☐ Köy-Kasaba
- ☐ İlçe
- ☐ Şehir
- ☐ Büyükşehir

Anne Eğitim Durumu:

- ☐ İlkokul
- ☐ Ortaokul
- ☐ Lise
- ☐ Üniversite

Baba Eğitim Durumu:

- ☐ İlkokul
- ☐ Ortaokul
- ☐ Lise
- ☐ Üniversite

Ek-3: Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği

AÇIKLAMA: Lütfen aşağıdaki sorularda belirtilen durumları hangi sıklıkta yaşadığınızı belirtiniz. Lütfen her soru için sadece bir seçeneği işaretleyiniz ve hiçbir soruyu boş bırakmayınız.

1-Hiçbir zaman, 2-Nadiren, 3-Bazen, 4-Sıklıkla, 5-Her zaman

	1	2	3	4	5
1. Hangi sıklıkta planladığınızdan daha fazla internette kalırsınız?	()	()	()	()	()
2. Hangi sıklıkta ailenizle ilgili işleri ihmal ederek internette daha fazla zaman harcarsınız?	()	()	()	()	()
3. Okul veya ders ile ilgili çalışmalarınız hangi sıklıkta internette harcadığınız süre yüzünden zarar görmektedir?	()	()	()	()	()
4. Birileri internette ne yaptığınızı sorduğunda hangi sıklıkta sır gibi saklar veya savunmaya geçersiniz?	()	()	()	()	()
5. Birileri siz internette iken canınızı sıkarsa hangi sıklıkta onları tersler, onlara bağırır ve öfkeli davranırsınız?	()	()	()	()	()
6. Hangi sıklıkta gece internette harcadığınız süre yüzünden uykusuz kalırsınız?	()	()	()	()	()
7. İnternete bağlı değilken hangi sıklıkta internetle avunur veya internete bağlı olduğunuz hayalini kurarsınız?	()	()	()	()	()
8. İnternette iken hangi sıklıkta kendinizi 'birkaç dakika daha' derken bulursunuz?	()	()	()	()	()
9. Hangi sıklıkta internette harcadığınız zamanı azaltmak için uğraşırsınız ve başarısız olursunuz?	()	()	()	()	()
10. Ne kadar süre internette olduğunuzu hangi sıklıkta saklamaya çalışırsınız?	()	()	()	()	()
11. Hangi sıklıkta başkalarıyla dışarı çıkmak yerine internette daha fazla zaman harcamayı tercih edersiniz?	()	()	()	()	()
12. İnternete bağlanamadığınızda hangi sıklıkta kendinizi bunalımda, karamsar ve sinirli hissedip, internete bağlandığınızda bu şikayetlerinizin hemen geçtiğini görürsünüz?	()	()	()	()	()

Ek-4: Conners Anababa Dereceleme Ölçeği

CONNER'S DEHB EBEVEYN DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Öğrencinin Adı Soyadı:

Tarih:...../...../20....

	Hiçbir Zaman	Nadiren	Sıklıkla	Her Zaman
1. Eli boş durmaz sürekli bir şeylerle oynar.(tırnak, parmak, giysi ve...)	()	()	()	()
2. Büyüklere arsız ve küstah davranır.	()	()	()	()
Arkadaşlık kurmada ve sürdürmede	()	()	()	()
3. zorlanır.	()	()	()	()
4. Çabuk heyecanlanır, ataktır.	()	()	()	()
5. Herşeye karışır ve yönetmek ister.	()	()	()	()
Birşeyler Çiğner veya emer. (parmak,	()	()	()	()
6. giysi, örtü vb..)	()	()	()	()
7. Sık sık ve kolayca ağlar.	()	()	()	()
8. Her an sataşmaya hazırdır.	()	()	()	()
9. Hayallere dalar.	()	()	()	()
10. Zor Öğrenir.	()	()	()	()
11. Kıpır kıpırdır, tez canlıdır.	()	()	()	()
12. Ürkektir. (yeni durum insan ve yerlerden)	()	()	()	()
Yerinde Durmaz, her an harekete	()	()	()	()
13. hazırdır.	()	()	()	()
14. Zarar verir.	()	()	()	()
15. Yalan söyler masallar uydurur.	()	()	()	()
16. Utangaçtır.	()	()	()	()
17. Yaşıtlarından daha sık başını derde sokar.	()	()	()	()
18. Yaşıtlarından farklı konuşur. (çocuksu konuşma, kekeleme, zor anlaşılma)	()	()	()	()
Hatalarını kabullenmez, başkalarını	()	()	()	()
19. suçlar.	()	()	()	()
20. Kavgacıdır.	()	()	()	()
21. Somurtkan ve asık suratlıdır.	()	()	()	()
22. Çalma huyu vardır.	()	()	()	()
Söz dinlemez ya da isteksiz ve zoraki	()	()	()	()
23. dinler.	()	()	()	()
24. Başkalarına göre endişelidir. (yalnız	()	()	()	()

kalma, hastalanma, ölüm konusunda)

25. Başladığı işin sonunu getiremez.	()	()	()	()
26. Hassastır, kolay incinir.	()	()	()	()
27. Kapadayılık taslar, başkalarını rahatsız eder.	()	()	()	()
28. Tekrarlayıcı, durduramadığı hareketleri vardır.	()	()	()	()
29. Kaba ve acımasızdır.	()	()	()	()
30. Yaşına göre daha çocuksudur.	()	()	()	()
31. Dikkati kolay dağılır yada dikkatini uzun süre toparlayamaz.	()	()	()	()
32. Baş ağrıları olur.	()	()	()	()
33. Ruh halinde ani ve göze batan değişiklikler olur.	()	()	()	()
34. Kurallar ve kısıtlamalardan hoşlanmaz ve uymaz.	()	()	()	()
35. Sürekli kavga eder.	()	()	()	()
36. Kardeşleri ile iyi geçinemez.	()	()	()	()
37. Zora gelemmez.	()	()	()	()
38. Diğer Çocukları rahatsız eder.	()	()	()	()
39. Genelde hoşnutsuz bir çocuktur.	()	()	()	()
40. Yeme sorunları vardır. (iştahsızdır, yemek sırasında sofradan sık sık kalkar.)	()	()	()	()
41. Karın ağrıları olur.	()	()	()	()
42. Uyku sorunları vardır.(uykuya kolay dalamaz, geceleri kalkar, çok erken uyanır.)	()	()	()	()
43. Çeşitli ağrı ve sancıları olur.	()	()	()	()
44. Bulantı kusmaları olur.	()	()	()	()
45. Aile içinde daha az kayırıldığını düşünür.	()	()	()	()
46. Övünür, böbürlenir.	()	()	()	()
47. İtilip kakılmaya müsaittir.	()	()	()	()
48. Dışkılama sorunları vardır.(sık ishal, kabızlık ve düzensiz tuvalet alışkanlığı gibi.)	()	()	()	()

Ek-5: DSM-5 Düzey-2 Depresyon Ölçeği - 12-17 Yaş Arası Çocuk Ölçeği

Çocuk için yönerge: Henüz tamamladığınız DSM-5 Düzey 1 kesitsel belirti ölçeğinde son 2 hafta boyunca "bir şeyler yapmaya az ilgi duyma ya da bir şeyler yapmaktan az zevk alma" ve/veya "keyifsiz, çökkün ya da umutsuz hissetme" ile ilgili hafif ya da daha ağır şiddette rahatsız olduğunuzu belirttiniz. Aşağıdaki sorular bu hisleri ve özellikle son 7 gün içinde bu belirtiler nedeni ile ne kadar sıklıkla rahatsız olduğunuzu daha detaylı sorgulamaktadır. Lütfen her satırda bir kutuyu işaretleyerek (✓ veya x) her maddeyi yanıtlayınız.

Son YEDİ (7) GÜN boyunca...							Klinisyen için
	Hiçbir Zaman	Neredeyse Hiçbir Zaman	Bazen	Sıklıkla	Neredeyse Her Zaman	Madde Puanı	
1. Üzgün hissetmeme engel olmadım.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
2. Yalnız hissettim.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
3. Hayatımda her şeyin ters gittiğini hissettim.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
4. Hiçbir şeyi doğru yapamıyormuşum gibi hissettim.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
5. Kimsesiz tek başıma kalmış gibi hissettim.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
6. Üzgün hissettim	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
7. Mutsuz hissettim	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
8. Hayatımın kötü olduğunu düşündüm.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
9. Üzgün olmak arkadaşlarımla birlikte bir şeyler yapabilmemi zorlaştırdı	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
10. Hiçbir şey ile ilgilenmedim.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
11. Stresli hissettim.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
12. Yemek yiyemeyecek kadar üzgün hissettim.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
13. Kendi başıma kalmak istedim.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
14. Eğlenmek benim için çok zordu.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5		
Toplam/Kısmi Ham Puan:							

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Pekel, Hande
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 23.01.1981 - İstanbul
Telefon : 532 483 24 81
Faks :
e-mail : hande_cirim@hotmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek lisans	İstanbul Gelişim Üniversitesi	2023
Lisans	Anadolu Üniversitesi	2009
Lise	Selçuk Kız Meslek Lisesi	1997

Yabancı Dil

İngilizce

Hobiler

Organik Tarım

Bahçe Peyzaj Tasarımı